

תוכן עניינים

ברכת האילנות | מקומות החייבים בבדיקה | הגעלת כלים | בדיקת חמץ וביעורו | תענית בכורות | דיני ערב פסח | דיני הדלקת נרות יו"ט | דיני ליל הסדר | שו"ת בדיני ליל הסדר | תרופות בפסח | רשימת מוצרי מזון חמץ ושאינם חמץ | קטניות | מזון בע"ח בפסח | סדר והלכות מכירת חמץ | חול המועד | מהלכות יו"ט ודיני רחיצה ביום טוב הלכה למעשה | שו"ת בהלכות פסח

ברכת האילנות

א. מברכים על פרח העשוי להצמיח פרי, אבל פרח שלא עשוי להצמיח פרי אין מברכים עליו.

ב. אף שיש הסוברים שצריך שני אילנות ואף יש שנוהגים שצריך שיהיו משני מינים - העיקר להלכה שדי לברך על אילן אחד.

ג. אף שיש המהדרין לברך על אילנות שבשדות או פרדסים - העיקר להלכה שאפשר לברך אף על אילן שבחצר.

ד. אפשר אף להקל לברך על אילן הנטוע בעציץ נקוב.

ה. גם אם כבר נפל הפרח והפרי התחיל לגדול כל עוד שהפרי בוסר ואינו ראוי לאכילה מברך עליו לכתחילה.

ו. אם ראה ולא ברך בפעם הראשונה שראה, יכול לברך בפעמים הבאות שרואה [את אותו אילן או אילן אחר] רק אם עדיין יש פרחים באילן, אבל אם כבר אין פרחים והתחיל לגדול הפרי, אינו יכול עוד לברך.

ז. אפשר לברך בין ביום ובין בלילה אם רואה את האילנות בבירור.

ח. מעיקר הדין אפשר לברך בשבת וביו"ט, ויש הסוברים שאין לברך.

מקומות החייבים בבדיקה

היכן צריך לבדוק חמץ, ומה גודל הפירורים

החייבים בבדיקה וביעור [וראה 'אזמרה לשמך' פסח ב

- הרחבה בדיני בדיקת חמץ]:

א. כל מקום שיכול להגיע אליו חמץ אפילו באקראי, חייב בבדיקה.

ב. מאחר וניקיון לבד אינו מועיל בבדיקה, וצריך לבדוק גם את החדרים שניקו אותם, ומאחר ובליל בדיקת חמץ קשה לבדוק את כל הבית כולו, לכן העצה לכתחילה היא שכל ארון וכד' שניקו באותו יום, יעבור עליו בערב עם נר

[או פנס] בחורים וסדקים. וראה להלן דיני בדיקת חמץ, עמ' ז סע' ז, יג.

ג. פירורי חמץ פחות מכזית - אם הם מטונפים קצת, להלכה אין חייבים בביעור, ועל כן די לשים עליהם חומר ניקוי שיטנפם קצת [אע"פ שהם יישארו עדיין ראויים למאכל אדם].

ד. פירורי חמץ שבחריצים ובסדקים שקשה להגיע אליהם, וכן חתיכות שהגישה אליהם היא רק ע"י פתיחת הברגה וכד' - אינם חייבים בביעור, דדינם כחמץ שנפלה עליו מפולת.

ה. פירורי חמץ שברצפה [פירורים הנדרסים] - אין עליהם חיוב בבדיקה וביעור, ועל כן אין צורך לחפש חמץ על הרצפה. אמנם החמץ שבזוויות הבית אינו נדרס, ויש לטנפו בחומר ניקוי, וראה להלן עמ' ה מש"כ לענין הרצפה.

המטבח

המטבח הוא מקומו הרגיל והמצוי של החמץ בכל בית, ועל כן יש להקדיש תשומת לב מיוחדת לנקיונו והכשרתו. עוד שונה המטבח משאר חדרי הבית, שאם בכל החדרים אנו עסוקים בנקיונם, במטבח אנו עוסקים גם בהכשרת הכיורים משטחי העבודה וכלים שונים שרצוננו להשתמש בהם בפסח.

מכשירי הבישול והאפייה

כירת הגז [משטחי זכוכית, מתכת, וחרסינה]

• יש מהדרין לייחד כירת גז מיוחדת לפסח, ולכל הפחות ישתמש בחצובות מיוחדות לפסח. את הכירה ששתמש בה בחמץ, יעטוף וימכור [את החמץ הדבוק בה] לגוי.

• **מי שאין לו כירה לפסח - עליו להכשיר את החצובה ע"י ניקוי יסודי עם חומרי ניקוי [ואין צורך בחומר ניקוי הפוגם מאכילת כלב, אלא די בחומר ניקוי שיטנף קצת את הפירורים, אף שעדיין הם ראויים לאכילת אדם], ולאחר מכן ילבן אותה באש ע"י העברת ברנר על כל חלקי החצובה, כשבכל מקום מתעכב לכמה דקות כדי להגיע לדרגת 'ליבון חמור' [שהברזל מאדים], או שיניח את החצובה על גבי להבת הגז, וכשהמקום שעל האש הגיע לדרגת 'ליבון חמור' יזיז את החצובה [ע"י צבת וכדומה] עד שתעבור החצובה כולה באש. אחר הליבון ראוי**

הכיגובה למשך שעה. אך ישנם הטוענים שבחצובות שלנו שהאש אינה נוגעת בכל חלקי החצובה, החצובה צריכה ליבון חמור שהוא בערך 500 מעלות חום צלזיוס, ולפי זה אין אפשרות להכשירו בתנור רגיל רק בתנור פירוליטי (תנור עם

1 הליבון הנצרך - כתב המשנה ברורה (סימן תנא ס"ק לד) שסגי בליבון קל שהוא לכל היותר 250 מעלות צלזיוס, ולפי זה ישנה אפשרות להכשיר את החצובה לאחר ניקיונה ע"י ששימה בתוך התנור ויפעיל את התנור על החום

פלטת חשמלית

- לכתחילה יש לייחד פלטה חשמלית מיוחדת לפסח.
- מי שאין לו - ינקה היטב עם חומר ניקוי, ידליקנה למשך שעה [ויש מהדרין לשפוך עליה מים רותחים מכלי ראשון], ולאחר מכן יכסנה עם נייר כסף עבה.

תנור אפיה (ראה אזמרה לשמך פסח ב בהרחבה)

יש המקלים שניתן להכשיר תנור לפסח ע"י שימתין 24 שעות מהאפייה האחרונה, ויחממו בחום הגבוה ביותר למשך שעה [ואם הדבר אפשרי, טוב יותר לחמם בו את המאכלים כשהם מכוסים].

אמנם רבים מחמירים שאי אפשר להכשיר תנור רגיל, מכמה טעמים:

- כדי להכשירו יש ללבנו ליבון חמור של קרוב ל-500 מעלות, ותנור רגיל מגיע לכל היותר ל-250-300 מעלות.
- לתנור דלת זכוכית שלדעת הרמ"א לא ניתן להכשירה,

וראה הערה 2.

- גומיות התנור דינם כפלסטיק, שמחמירים שלא מהני בו הגעלה וליבון קל.

- דפנות תאי האפייה עשויות מאמייל שמחמירים שלא להכשירו לפסח (עיין שעה"צ סי' תנא ס"ק קצא).

הנוהגים שלא להכשיר - יסגרו את התנור, וימכרו את החמץ הדבוק בו במכירת החמץ. הרוצה להדר, יוכל קודם המכירה לבדוק קלות את התנור מחמץ בעין העלול להימצא שם, או שיפעיל את התנור למשך זמן מה כך שכל דבר שהיה עלול להיות שם, כבר נשרף ובטל.

- יש להיזיז את התנור ממקומו ולבדוק את השטח שתחתיו, שמצוי שם חמץ.

תנור ניקוי עצמי [פירוליטי]

- קיימים תנורים בעלי מנגנון ניקוי עצמי המתחממים לרמת חום של 500 מעלות צלזיוס הנחשבת לליבון חמור. אמנם, לא כל החברות שוות בדבר, וישנם שאף שמרכז התנור מגיע לרמת חום זו, אך הדפנות אינן מתחממות עד כדי כך. לכן מי שברשותו תנור כזה לא יקל להשתמש בו בפסח עד שיוועץ עם מורה הוראה הבקי בפרטים האלו.

וראה בשו"ת שאלה פח.

קומקום ומיחם חשמליים

קומקום חשמלי לכתחילה אין להשתמש בקומקום של כל השנה לפסח מהסיבות הבאות:

- לפעמים מניחים על מכסה הקומקום לחם ופיתות וכדו' לחימום, ויתכן שמכסה הקומקום צריך ליבון, ומכיוון

להחמיר ולעטוף את החצובה בנייר כסף עבה, ומי שעוטף היטב בנייר כסף עבה את החצובה ואת המשטח יש להקל שאין צריך לעשות ליבון.

- **מבערים**, יש לנקותם עם חומרי ניקוי ולהדליק את האש למשך כמה דקות.

• **משטח הגז** יש לנקותו היטב ולכסותו בנייר כסף עבה, ועדיף להגעילו לפני כן ע"י עירוי מכלי ראשון [ואפשר מקומקום חמץ או פסח, ועדיף מקומקום חמץ].

- את מכסה התנור יש לנקות ולכסות עם נייר כסף עבה.

• **הכפתורים שמדליקים את הגז** יש לנקותם היטב [קיימים מסירי שומנים עדינים שאינם הורסים את הכפתור ומנקים אותו כראוי]. יש מהדרים לכסותם בנייר כסף.

כיריים חשמליות ממשטח מתכת

- יש המהדרין להשתמש בכיריים מיוחדות לפסח.
- במידה ואין לו, ינקה את הכירה היטב בחומר ניקוי, וידליק על החום הכי גבוה למשך שעה. אם אפשר, יש לעוטפה בנייר כסף עבה.

• **הכפתורים שמדליקים בהם את הכירה** יש לנקותם היטב [קיימים מסירי שומנים עדינים שאינם הורסים את הכפתור ומנקים אותו היטב]. יש מהדרים לכסותם בנייר כסף.

כיריים חשמליות עם משטח זכוכית / כיריים קרמיות

- אין אפשרות להכשירם², אלא אפשר להשתמש רק ע"י שמכסה היטב את הכירה בנייר כסף עבה [100 מיקרון].
- יש המהדרין להשתמש בכיריים מיוחדות לפסח.

כיריים אינדוקציה

- אין אפשרות להכשירם, אלא אפשר להשתמש ע"י שיניח עליהם משטח סיליקון, ויקפיד שהמשטח יכסה היטב את כל הכיריים, וידביק היטב מסביב למשטח שלא יכנסו נוזלים תחתיו כלל.

- יש המהדרין להשתמש בכיריים מיוחדות לפסח.

ארון מעל כיריים וקולט אדים

- ארון מעל הכיריים במקום שעולים אדים מהתבשילים, יש לנקותו ולכסות את תחתית הארון [-החיצונה, זו שפונה אל התנור] בנייר כסף.

- **קולט אדים**, יש לכסותו בנייר כסף.

2 לדעת הרמ"א (סימן תנא סעיף כו) לא מהני הכשרה לכלי זכוכית. ואף לדעת השו"ע שכלי זכוכית אפי' ל"צ הגעלה, ישנם הסבורים שכלי זכוכית של זמננו [כלי דורלקס ופירקס] אינם זכוכית רגילה, ודינה ככלי חרס.

מנגנון ניקוי עצמי) שמגיע ל 500 מעלות צלזיוס. חצובות הרגילות שמצופות אמיל יש לדון אם מהני בהם ליבון. עיין שעה"צ (סימן תנא ס"ק קצא). חצובה שאמרנו צריכה ליבון ולא הגעלה, מכיוון שבלעה ע"י אש ולא ע"י נוזל ולכן לא מהני לזה הגעלה. יש שהורו שניתן להניח פלטה פח על החצובות ולהדליק בו זמנית את כל הלהבות, ובזה מתלבנת כל החצובה כאחת.

משטחי העבודה

כיוור⁴ וברזים

• **כיוור מחרס / חרסיה / פורצלן שלא ניתן להגעיל**
משום שאין הגעלה מועילה לכלי חרס, אם אינו משתמש בו, די בכך שינקו אותו. אולם אם משתמש בו, יש לנקותו היטב עם חומר ניקוי ולהניח בו כיוור המיוחד לפסח.

• **כיוור נירוסטה** - יש לנקותו היטב עם חומר ניקוי ולהניח בו כיוור המיוחד לפסח. אם רוצה להשתמש בכיוור עצמו, עליו לנקותו היטב ולהמתין 24 שעות בלא שימוש בחם.

אופן ההכשרה - לדעת השו"ע די בעירו מכלי ראשון. אך לדעת הרמ"א⁵ אין די בכך, כיוון שלפעמים שופכים לכיוור מאכל גוש חמץ חם כגון פסטות וכדו', והדבר מצריך הגעלה בכלי ראשון ממש, ולא בעירו בלבד. הכשרה זו נעשית ע"י שמניח אבן מלובנת באש בכיוור, ומערה עליה מים רותחים מכלי ראשון, ועושה כך בכל שטח הכיוור. ניתן להשתמש במגהץ חשמלי [שאינו מחובר לשקע, אך עדיין רותח] כאבן מלובנת.

• **ברז שבמטבח** שלפעמים נוגעים בו אדים מסירים שיש בהם חמץ או שזרמו מים רותחים מהברז לתוך סירים שיש בהם חמץ, יש להכשירו לפי השלבים הבאים:
• להמתין 24 שעות בלא שימוש במים חמים.
• להדליק את הבוילר, כדי שבשעת ההכשרה יהיו המים הזורמים חמים ככל האפשר.
• לפתוח את ברז המים החמים ולהמתין עד שיזרמו בו מים החמים ביותר.
• לערוך מים רותחים מקומקום או סיר על הברז מבחוץ.

שיש וקרמיקה

• לכתחילה יש להמתין 24 שעות בלא שימוש בחם, להגעיל את השיש⁶ ע"י עירו מכלי ראשון [ואפשר מקומקום חמץ או פסח, ועדיף מקומקום חמץ] וגם לכסותו בפי וי סי (p.v.c.) או טפט, נייר כסף עבה. ואם אינו מכסהו, לכתחילה יש להגעילו ע"י עירו מכלי ראשון על אבן מלובנת כפי שפירשנו.

• הקרמיקה שעל הקיר במקומות שמגיעים שם אדים מהסירים, ראוי לכסותם עם נייר כסף וכדו'.

שהליבון עשוי לקלקל את המכסה, הוא אינו מועיל [שדבר שההגעלה והליבון עלולים לקלקל, הם אינם מועילים לו].
• קומקום פלסטיק, כיוון ששופכים מהקומקום על אטריות, גריסים וכדו' והוא בולע טעם חמץ ע"י האדים, לכן צריך הגעלה, אך לא ניתן להגעילו, שלשיטות רבות לא מועילה הגעלה לפלסטיק.

• ברוב המקרים מצטברת אבנית בקומקום, ויש הסוברים שלא מועילה הגעלה באופן כזה.

• לפעמים נכנסים בקומקום פירווי חמץ שקשה לזהותם ולנקותם.

מיחם חשמלי דינו כקומקום חשמלי כיון שיש בו חלק מהסיבות המנויות לעיל.

מיקרוגל

• יש המקלים שניתן להכשיר מיקרוגל לפסח באופן הבא:
לנקות היטב, להמתין 24 שעות שלא יהיה בשימוש, ולהניח בתוכו כוס עם מים חמים ויפעילו למשך רבע שעה. ואף המקלים הנ"ל, נכון שאף לאחר ההכשרה יחממו מאכלים רק כשהם מכוסים.

• **אמנם רבים מחמירים שלא ניתן להכשיר מיקרוגל לפסח**, הן משום שאינו מתחמם לדרגת ליבון חמור, ועוד שיש בו חלקי זכוכית ופלסטיק שלדעות רבות לא ניתן להכשירם, וראה הערה 2.

מצנן וטוסטר לחיצה [ראה בשו"ת שאלה צו]

• **לא ניתן להכשיר מצנן לפסח**, הן משום שאינו מתחמם לדרגת ליבון חמור, והן משום שפירווי חמץ נמצאים בכל חוריו וסדקיו. **טוסטר לחיצה** - דפנותיו מצופות טפולן ולא ניתן להכשירם.

מקרר ומקפיא

• **המקרר והמקפיא** יש לפרק את חלקיהם ככל הניתן ולנקותם היטב, ואח"כ לבדוקם מחמץ.

• **גומיות המקרר** [בפרט גומיות הדלת התחתונה] מועדים לפירווי חמץ, יש לנקותם היטב מכל חמץ, וראה הערה 3.

• **משטחים המוברגים בתוך המקרר**, יש להקל שאין צריך לבדוקם, דאפילו אם נכנס שם חמץ הוא כחמץ שנפלה עליו מפולת, ומוטב לשים קצת חומר ניקוי [אם הדבר לא יזיק למקרר או למקפיא וכדו'].

• עדיף לשים ניירות על המדפים לפני שמניח את מוצרי הפסח.

אולם נכון להדר ולהגעיל כפי שנתבאר בגוף ההלכה, ודעת הרמ"א שיש להכשירו בכלי ראשון משום אותם הפעמים שמשתמשים בכלי ככלי ראשון.
6 ישנם שלושה סוגי שיש: גרניט וקיסר. **שיש חברון** - הוא אבן רגילה שדינה ככלי אבן שאפשר להגעילו. **שיש גרניט** - מעיקר הדין אפשר להגעילו, ויש שחוששים שלא ניתן להגעילו, כי הבעלים חושש שמא יפקע השיש ע"י החום, והדין הוא שדבר שבעליו חושש שינזק בהגעלה 'דילמא חייס עליה' ולא יגעילו כראוי, לכן לא מהני בו הגעלה כלל. אך נראה ששיש זה מהני בו הגעלה [על כל פנים ללא אבן מלובן] שכיון שהחום הוא לזמן קצר לא נגרם לשיש כל נזק ואין צריך לחשוש שלא יגעילו כראוי. **שיש קיסר** - לדעת היד יעודה והחזון איש לא מהני הגעלה, וישתמשו בו כשהוא מכוסה.

3 החושש שאינו מצליח להגיע לכל הקפלים והחריצים של הגומיות יכול לשים חומר ניקוי שבמידה שיש שם פירווי שלא מצליחים לנקות הוא ייפגם וימאס ושוב אין חייבים בביעורו. מאידך, אין לסמוך על פגימת הפירווי ולוותר על הניקוי, היות ואנו חוששים שפירווי יפול לתוך מזונו, ואין הדבר ברור שבכל המצבים נפסל הפירווי מאכילת כלב.

4 יש השופכים חומר פוגם בתוך צינור הביוב, אך מן הדין אין צורך בכך.
5 נחלקו השולחן ערוך והרמ"א (סי' תנא סעיף ו) בדין כלי שרוב תשמישו הוא בכלי שני או שרוב תשמישו בעירו מכלי ראשון, ולפעמים משתמשים בהם בכלי ראשון ממש: דעת השו"ע שהולכים אחר רוב תשמישו ולכן אין צורך להגעיל בכלי ראשון [ולפי"ז אף בשיש וכיוור, כיון שרוב תשמישו בצונן, אין צורך בהכשרה.

מעמד ליבוש כלים

• מעמד ליבוש כלים די לו בניקוי היטב, ושטיפה, ובדיקה [ורבים נוהגים לייחד מעמד לפסח, היות וכלי האכילה באים איתו במגע]. דין מדיח כלים, התבאר בשו"ת שאלה עז.

רהיטי המטבח

ארונות מטבח

• ארונות ומדפים שמוכר לגוי, אם אין שם חמץ בעין, אין צריך לבדוקם.

• מדפים שרוצה להשתמש בהם בפסח, ינקם היטב [בפרט את פינות המדף] עם סמרטוט וחומר ניקוי [ודי בחומר ניקוי שיטנף קצת את הפירורים אף שעדיין הם יהיו ראויים לאכילת אדם, וראה בהרחבה 'אזמרה לשמך' פסח ב], ויבדקם, ויש עדיפות לכסותם בנייר.

שולחן וכסאות

• השולחן יש לנקותו היטב [יש להשגיח לנקות את פלדת השולחן מצידה התחתון], ולהשתמש בו כשמפה פרוסה על גביו. וראוי לכתחילה לצפות את הפלטה [בנייר כסף, גיליון נייר, מפת ניילון, פי.וי.סי או טפט] ועל זה לפרוס את המפה. • כיסאות יש לנקותם היטב, ובפרט כיסא אוכל של תינוקות, שמצויים שאריות אוכל בכל סדקיו וחריציו.

כלי האוכל ומכשירי החשמל

• במטבח כלי אכילה ואחסון רבים, ומכשירי חשמל להכנת מזון כגון מיקסר, בלנדר, פוד פרוססור ומטחנה. יש להרחיב באופן ניקיונם והכשרתם, אך לא עשינו זאת במסגרת זו, שכבר נהגו ישראל לייחד מערכות כלים ומכשירים מיוחדים לפסח [וכלי החמץ נסגרים בארון סגור ומסומן, ומוכרים (את החמץ הדבוק בהם) לגוי].

רצפת המטבח

• יש להזיז את התנור ואת המקרר ולנקות תחתם, ומאוד מצוי שם חמץ [וראה להלן ערך 'רצפה']. אמנם ישנה אפשרות למכור במכירת חמץ את המקום שתחת המקרר/התנור ומאחוריהם, ובכך לפטור את המקום מבדיקה. אם קשה להזיז את התנור/המקרר, יש לדון את המקום כחמץ שנפלה עליו מפולת שאין חיוב לבערו.

בקבוק תינוק

• בקבוק של תינוק המשמש לתחליפי חלב ודייסות, מוטב שלא לסמוך על ניקיונו והכשרתו, אלא ישתמש בבקבוק נקי המיוחד לפסח.

חדר שינה

מיטות

• יש לבדוק תחת המזרון ותחת המיטות.

שידות, ארונות בגדים

• בשידות וארונות בגדים יש לבדוק מדפים שיתכן שניגשים אליהם בשעה שעסוקים עם חמץ, כגון מדפי המגבות. דוגמא נוספת: מדפי הבגדים באדם שעשוי לגשת בשעת הסעודה להחליף בגד שהתלכלך [בבתים שיש לילדים גישה לארון, יש לבדוק כל מקום שהם מגיעים אליו].

• מקומות החייבים בבדיקה, די לראות שאין שם חמץ בעין, ולעבור עם סמרטוט וחומר ניקוי שיפגום כל פירור שיתכן ונמצא שם, וכיון שנפגם שוב אינו חייב בביעור.

• ארונות שאין גישה לרצפה שתחתם [אלא אם כן יזיז את הארון ממקומו] אין צריך לבדוק תחתם, אך ארונות שניתן לשלוף את המגירות התחתונות, צריך לשולפן ולנקות שם.

בגדים

• יש לבדוק את כיסי הבגדים ובפרט בגדי ילדים. עצה טובה היא לכבס את הבגדים לפני הפסח כשהכיסים כלפי חוץ, ושוב אין צריך לבדוקם [כשהכיסים בפנים, אין די בכביסה, שלפעמים נמצא בכיס חמץ עטוף באריזה או שקית].

תיקים

• תיקים יש לבדוקם, שמצוי מאוד שנותר בהם חמץ, ואם ניתן טוב לכבסם. אם מוכרם לגוי, טוב שיבדקם מחמץ בעין, ואין צריך לכבסם.

חדרי ילדים

מיטות

• יש לבדוק תחת המזרון ותחת המיטות.

ארונות ומגירות

• חובה לבדוק את הארונות והמגירות של חדרי ילדים בכל מקום שיד הילדים מגעת. שאר המדפים, אם אינו רגיל לגשת אליהם להוציא דברים בשעת הסעודה, אין צריך לבדוקם.

צעצועים

• אם מוכרים את המשחקים לגוי אין צריך לבדוק.

• משחקי קופסה: אלו שלא יבואו לשימוש בימי הפסח, מוטב למוכרם. אם רוצים להשתמש בהם בפסח - יש לבדוק את חלקי המשחק ואת הקופסה [וראוי שלא לשחק בו בימי הפסח במקום שמניח עליו אוכל, כגון על השולחן או על משטחי השיש במטבח].

• משחקים העשויים פלסטיק שרוצים להשתמש בהם בפסח, יש לכבסם במכונה [ניתן להניח את החלקים בתוך רשת, סדין או ציפית], ואז אף אם יש בהם פירורי חמץ, הם פירורים מטונפים, שאין בהם חובת בדיקה וביעור.

ילקוטים ותיקי אוכל

• יש לבדוק ילקוטים ותיקי אוכל, כיוון שמצוי מאוד שנותר בהם חמץ, וטוב לכבסם. אם מוכרם לגוי, טוב שיבדקם מחמץ בעין, ואין צריך לכבסם.

הסלון

שולחן וכסאות

• **השולחן יש לנקותו היטב**, ולהשתמש בו כשמפה פרוסה על גביו. וראוי לכתחילה לצפות את הפלטה [בנייר כסף, גיליון נייר, מפת ניילון, פי.וי.סי או טפט] ועל זה לפרוס את המפה.

• **כיסאות יש לנקותם היטב**, ובפרט כיסאות אוכל של תינוקות, שמצויים שאריות אוכל בכל סדקיו וחריציו. חריצי כיסאות שיתכן שיש שם פירורי חמץ, ראוי במידת האפשר לפגום אותם ע"י חומר ניקוי.

ספות

• **יש לנקות היטב בפרט ברווחים ובחריצים העמוקים שבין הכריות. אמנם מקום שקשה להגיע אליו, הוי כנפלה עליו מפולת ואינו צריך לבער.**

ארונות הספרים

• ארונות ומדפי ספרים, שניגשים אליהם בשעת האוכל, חייבים בבדיקה. בבית שמצויים בו ילדים קטנים יש לבדוק בכל המקומות שהילדים מגיעים אליהם, שמצוי שמכניסים שם חמץ.

ספרים

• אם אינו נזהר כל השנה שלא לאכול איתם, נחלקו הפוסקים אם חייבים בבדיקה, וגם לדעת המקלים יש להקפיד שלא לאכול איתם בפסח, ולא להניחם על מקומות שמניחים שם מזון כגון השולחן ומשטחי השיש.

ברכונים

• ברכונים וזמירות קשה לנקותם, ויש למוכרם לגוי.

כללי

רצפה

• **הרצפה אינה צריכה בדיקה**, היות ופירורי החמץ שעליה נדרסים ואינם חייבים ביעור, אכן בפינות הבית שאין דורסים שם יש לבדוק, אך כששוטפים את הרצפות עם חומר ניקוי נפגמים גם הפירורים שבפינות ואין חייבים בדיקה וביעור.

חלונות ותריסים, בידעם

• **אין צורך לנקות חלונות ושלבי תריסים**, אך במסילות חלונות מצוי חמץ, ויש לנקותן מחתיכות חמץ ניכרות, ולשפוך שם חומר ניקוי שיפגום את הפירורים שיתכן ונותרו.

• **הבידעם** בדרך כלל אין מכניסים בו חמץ, ואינו חייב בבדיקה אלא אם כן יודע שהשתמש בו לאכסן חמץ.

טלפון, מחשב

• מוצרי אלקטרוניקה שרגילים לאכול בעת שמשתמשים בהם, כמחשב וטלפון, יש לנקותם מחמץ העלול להיות דבוק בהם [לרוב מצוי פירורי חמץ בחריצי מקלדת המחשב, ודי לנערה היטב כשהיא הפוכה ללא צורך בפירוק. יש לשים לב לפירורי החמץ שבמגן הטלפון].

השטח המשותף

חדר מדרגות

• **בנין שיש לו כניסה מרווחת [הול]**, יש לבדקה מחמץ. רצפת חדר המדרגות אינה צריכה בדיקה, חוץ מהפינות שלא דורכים בהם ששם יש לבדוק, אך אם שוטפים את כל הרצפות עם חומר ניקוי נפגמים גם הפירורים שבפינות ואין חייבים ביעור. ואם אוכלים בערב פסח בחדר המדרגות ולא שוטפים אחר כך, אז יש לבדוק את הפינות שלא דורכים בהם.

• **ארונות השירות** [חשמל, מוני גז ומים] צריכים בדיקה, שפעמים מכניסים שם דברים לזמן קצר ושוכחים אותם, וכן ילדי הבניין מאכסנים שם דברים [ומאחר שבדרך"כ הפירורים המצויים שם מטונפים, די שיבדוק שאין שם חתיכות חמץ גדולות].

• **תיבות הדואר** שנגישות לילדים צריכות בדיקה.

חדר אשפה

• זריקת חמץ למיכל האשפה אינה נחשבת לביעור חמץ, לכן אין להשליך חמץ לפח המשותף אחר פינוי האשפה האחרון שלפני זמן ביעור חמץ, ויש לכל אדם ליידע את שכניו מה שעת הפינוי האחרונה ולהזהירם שלא ישליכו חמץ לפח אחר זמן זה. מי שחושש שאחד השכנים לא יקפיד על האמור, עליו להפקיר בפני שלשה את חלקו בפח ובשטח המשותף [וישתמש בפסח בפח העירוני, מפני שאין איסור בחמץ הנמצא שם, וראה בשו"ת שאלה לז].

החצר

• חצר פתוחה שמצויים שם בעלי חיים [יונים וכדו'] אינה צריכה בדיקה, אך אם ידוע שאכלו שם חמץ מליל בדיקת חמץ ואילך יש לבדקה. דין זה מצוי מאוד, שהדיירים שולחים את ילדיהם לאכול בחצר אחר בדיקת חמץ או בבוקר קודם סוף"ז הביעור, ואז יש לשוב לבדוק את החצר.

• חורי החצר, שהם מקומות בחצר שהעופות אינם מגיעים לשם, צריכים בדיקה.

המקלט

• מקלט שמכניסים בו חמץ צריך לבדוק, או שישכירוהו לגוי בהסכמה של כל השכנים [שכן שותף אינו יכול להשכיר

את חלקו ללא הסכמת כל השותפים]. בנין שכל דיוריו שומרי תורה ומצוות יוכל ועד הבית להשכיר את המקלט לגוי. במידה ולא ניתן להשכיר את המקלט יפקיר את חלקו בפני שלשה.

-הגעלת כלים

הוראות למגעילים ולציבור [וראה בתחילת הגיליון דינים נוספים בהכשרת הבית לפסח]

א. מי שיש באפשרותו עדיף שיקנה כלים חדשים ולא יגעיל כלים ישנים מחמץ לפסח (עיין פסחים ל'; סי' תנא ס"ק יט).
ב. אין להגעיל כלי אם השתמשו בו בתוך 24 שעות שלפני ההגעלה, ולכתחילה צריך שגם הניקיון של הכלי יהיה 24 שעות לפני ההגעלה, ויש מקפידים שלא להשתמש בו 3 ימים לפני ההגעלה (משנ"ב סי' תנב ס"ק כ, ביה"ל שם).

ג. אין להגעיל כלי אם הוא לא נקי לגמרי, דהיינו שיש בו לכלוך או חלודה שיש בו ממשות.

ד. כלים שיש בהם קפלים או חריצים לא מועיל להם הגעלה וצריך ליבון קל במקום הקפלים או החריצים.

ה. סיר שיש בו ידיות: אם הידיות ניתנות לפירוק, צריך לפרקן ולהגעיל את הסיר והידיות. ואם הידיות אינן ניתנות לפירוק, צריך ליבון קל במקום החריצים, הרבה פעמים זה יכול להינזק בליבון, לכן אין לזה תקנה. כמו כן סכינים העשויים משני חלקים שיש בהם חריצים במקום החיבור, צריך ליבון קל, וכנ"ל, אם יכול להינזק, אין לזה תקנה.

ו. גביעים ששימושם בצונן, אף שיש בהם קפלים, אפשר להקל בהגעלה, ולדעת השו"ע כיון שרוב תשמישו בצונן די בשטיפה, ואף לאשכנזים, אם יודעים בוודאות שלא נגע בחמץ חם [ולא כבוש] בשום צורה – די בשטיפה.

ז. אין להגעיל כלי טפולן או ציפוי קרמי או כל ציפוי אחר.

ח. תבניות, אי אפשר להכשירן לפסח.

ט. אין להגעיל כלי פלסטיק שבלעו בכלי ראשון או בעירוי מכלי ראשון.

י. אין להגעיל כלי זכוכית – קריסטל [וראה בשו"ת שאלה עג לענין שימוש בכוסות זכוכית של כל השנה].

יא. אם מגעילים כמה כלים ביחד, צריך שלא יהא נגיעה בין כלי לכלי וע"כ אין להרבות בכלים, וכשמגעילים כמה כלים צריך לנער היטב את הסל בתוך המים.

יב. כשמגעילים כלים מחמץ לפסח יש להגעילים בכלי הכשר לפסח, ולכן אם הכלי אינו כשר לפסח יש

להגעיל קודם את הכלי שבו עושים את ההגעלה, אופן ההגעלה וכן אופני ההגעלה למי שרוצה להשתמש בפסח בכלי שבו הגעיל כלים אחרים יתבאר להלן סעיפים יד - טו.

פרטי דיני הגעלת הכלים וכלים שלא ניתן להגעילם

יג. כאמור יש להגעיל את הכלים בכלי הכשר לפסח ולכן אם הכלי הוא כלי של חמץ יש להגעילו לפסח באופן זה - ימלא את הכלי במים ויניחו על האש⁷ עד שהמים ירתחו ויעלו בועות, ומכיון שצריך שהמים יגלשו קצת לצדדים ייקח **קומקום חשמלי של חמץ** שהוא רותח ומעלה בועות וישפוך לסיר עד שיגלשו המים קצת לצדדים, ובזה הוכשר הכלי לפסח, וישפוך את המים, ואז אפשר להגעיל בתוכו את כלי החמץ [במים חדשים], כמבואר בסעיף הבא.

יד. כשמגעיל את כלי החמץ בתוך כלי שהוכן לכך כנ"ל, יש להמתין עד שהמים ירתחו ויעלו בועות, ואז יכניס לתוכו את הכלים הטעונים הגעלה, **ישהה אותם למשך שתי שניות בערך ויוציאם**. אחר הגעלת כלי חמץ יש לשוטפם במים קרים, ואפשר לשטוף גם תחת הברז. השטיפה אינה מעכבת.

טו. אם ברצונו להשתמש בפסח בכלי שהגעיל בתוכו, אחר שהגעיל בתוכו את כל הכלים – יגעילו שנית כמבואר לעיל סעיף יג, וכששופך לתוך הסיר מהקומקום החשמלי כמבואר בסעיף יג, יכול להשתמש בין בקומקום של חמץ **ובין של פסח**, אך עדיף מקומקום של חמץ.

בדיקת חמץ וביעורו

[ראה אזמרה לשמן פסח ב – הרחבה בדיני בדיקת חמץ]

תפילה, מלאכה ואכילה לפני הבדיקה

א. לאחר צאת הכוכבים יש להתפלל ערבית ולאחריה לבדוק את החמץ, מפני ש'תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם'. אמנם מי שבדעתו להתפלל ערבית בשעה מאוחרת יותר, יכול לבדוק ואחר כך להתפלל.

ב. מחצי שעה לפני צאת הכוכבים [מהשקיעה] אסור לעשות כל מלאכה שיש בה שיהוי (ופרטיה מבוארים בסימן רלב ס"ב), וכן אסור להיכנס למרחץ.

ג. וכן אסור לאכול פת ומזונות יותר מכביצה וכן אסור לשתות משקה המשכר יותר מכביצה, אבל טעימה - מותרת. הגדרת 'טעימה' היא - אכילת פת ומזונות עד כביצה, ופירות וירקות וחטיפים שאינם מיני דגן אפי'

⁷ ונכון יותר לעשות זאת לפני שהכיריים הוכשרו לפסח. ובכל אופן נכון יותר לעטוף את הכיריים בנייר כסף.

הרבה. שתיית משקאות שאינם אלכוהוליים אפי' הרבה דינה כטעימה.

ד. היתר טעימה נאמר דווקא בחצי שעה שלפני צאת הכוכבים, אבל **כשמגיע זמן הבדיקה** [דהיינו צאת הכוכבים] - **אין להקל אף בטעימה**, אם זה גורם לעיכוב גדול.

ה. מותר ללמוד תורה עד צאת הכוכבים אם התחיל ללמוד לפני השקיעה, **ובהגיע צאת הכוכבים צריך להפסיק ללמוד**, גם אם התחיל ללמוד לפני השקיעה. ולבני ספרד, לא אם התחיל לפני השקיעה, לא צריך להפסיק.

מדיני הבדיקה

ו. צריך לכבד את הבית לפני הבדיקה.
ז. נוהגים להטמין עשרה פתיתים כדי שימצא הבודק ויבערם. וכיוון שנתבאר לעיל (עמ' א) שכל מקום מטונף אינו טעון בדיקה וביעור, ומאחר ובזמננו כל הארונות כבר נוקו בחומרי ניקוי לפני הבדיקה, לכן כיום יש חובה מדינא להניח עשרה פתיתים, ויש לבדוק עם נר [פנס] בליל בדיקת חמץ את המקומות הללו, וראה להלן סע' יג.
ח. נכון להיזהר שהפתיתים יהיו פחות משיעור כזית, מלבד פתית אחד שיהיה בו כזית, ויזכור היטב היכן הניחו [ויותר טוב לכתוב על דף את המקומות בהם הניחו את פתיתי החמץ].

ט. טוב שיטול ידיו קודם הבדיקה משום נקיות.
י. יברך לפני הבדיקה 'בא"י אמ"ה אקב"ו על ביעור חמץ', ויכוון בברכה גם על הביטול שלאחר הבדיקה, וגם על שריפת החמץ וביטולו מחר.
יא. אין לדבר משעת הברכה עד סיום הבדיקה. לאחר שהתחיל לבדוק יכול לדבר לצורך הבדיקה בלבד.
יב. יבדוק עם נר שעווה. ומקומות שקשה לבודקם עם נר [כגון רכב וכד'], יבדוק עם פנס.

יג. אדם שכבר בדק חמץ במקומות שניקה בימים שלפני פסח, אזי בליל בדיקת חמץ עליו לבדוק את המקומות שטרם בדק, וכמו כן לעבור על כל הבית ולברר שאכן כבר ניקו ובדקו את כל הבית מחמץ.
יד. לאחר שמסיים לבדוק את ביתו, ימשיך לבדוק את רכבו/משרדו וכו', וטוב שלא יפסיק בדיבור בינתיים. ואף אם הפסיק, לא יברך שנית.

טו. לאחר הבדיקה יאמר נוסח ביטול חמץ.

טז. כתב המהרי"ל (והביאו המשנ"ב סי' תכט ס"ק יג) שיש להקדים להתפלל שחרית בערב פסח כדי להספיק לאכול עד סוף זמן אכילת חמץ.

ביעור חמץ בערב פסח

יז. ישרוף את כל החמץ שברשותו עד סוף זמן ביעור חמץ. וטוב שישרפנו כמות שהוא, מבלי לשפוך עליו חומר בעירה/אקונומיקה לפני השריפה.

יח. לאחר השריפה יאמר נוסח ביטול חמץ, וטוב שאף אשתו ובני ביתו יאמרו את נוסח הביטול.

דיני שביעית בפסח

יש להיזהר שלא להשתמש בין שנאסר מחמת שלא נתבער בזמן הביעור.

תענית בכורות

א. הבכורות מתענים בערב פסח, בין בכור מאב, בין בכור מאם.

ב. בכור פחות מגיל י"ג, אביו מתענה עבורו [ואם התינוק פחות מגיל ל' יום, נחלקו הפוסקים, ודעת המשנ"ב שאביו אינו מתענה בעבורו. ואם יכול, ישמע סיום].

ג. נהגו אף בנות ספרד שנשים ובנות אינן צמות.

ד. החש בראשו או בעיניו אינו צריך לצום.

ה. תענית בכורות אינה צריכה קבלה מבעוד יום מפני שהיא חובה.

ו. נחלקו הפוסקים האם מועילה סעודת סיום להתיר לבכור לאכול, והמנהג היום להקל לאכול ע"י סיום מסכת.

ז. אף מי שלא סיים בעצמו, אלא שמע את הסיום והשתתף בסעודת הסיום גם פטור מהצום.

ח. מי שרק שמע את הסיום ולא אכל מסעודת הסיום נראה שנפטר מהצום [ויש להסתפק בשומע דרך הטלפון].

ט. מי שהשתתף בסעודת הסיום ולא שמע את הסיום, נראה להקל שיכול לאכול.

י. גדר סיום: סיום מסכת גמרא ואף מסכת כמסכת תמיד, או סדר משניות שלם. אך מסכת משניות אינה מספיקה.

דיני ערב פסח

אכילה בערב פסח

א. אסור לאכול מצה בערב פסח. **מצה מבושלת וקניידלאך ועוגיות שנילושו בקמח מצה** מעיקר הדין מותר לאכול עד שעה עשירית, ויש מחמירים בכך.

ב. משעה עשירית [חצי שעה לפני זמן מנחה קטנה] אסור לאכול תבשיל של מצה אפילו מעט כדי שיאכל מצה לתיאבון אבל מותר לאכול מעט פירות, ירקות, תפוחי אדמה, בשר, דגים, ביצים, אבל לא ימלא כריסו מהם.

ג. קטן שלא יודע מה שמספרים בלילה מסיפור יציאת מצרים מותר להאכילו מצה [והוא בערך עד גיל 5].

מלאכה בערב פסח אחרי חצות

ד. אסור לעשות מלאכה בערב פסח אחרי חצות: בשכר - אסור אפילו מלאכה שאינה גמורה ואפילו לצורך יו"ט, ובחינם - אסור רק מלאכה גמורה כגון לתפור בגד.

מהכוס, ויסוד הספק האם כיון שיצאו ידי חובת 'שהחיינו' נמצא שעניית אמן נחשב כהפסק וצריכות לברך על שתיית הכוס כדין המפסיק בין ברכת המקדש לשתייה, או שאין זה נחשב הפסק. **ולמעשה נראה שיענו 'אמן'** [ובפרט שבברכת 'שהחיינו' בקידוש מכוונים על כל מצוות הלילה].

דיני ליל הסדר

עריכת הסדר

א. בני אשכנז הנשואים נוהגים ללבוש בגד לבן [קיטל] בעת עריכת הסדר. ולענין חתן בשנה הראשונה **יש בזה מנהגים שונים**⁸. אָבֵל – המנהג שאינו לובש, ומי שלובש אין מוחין בידו.

ב. מביאים לשולחן את **קערת ליל הסדר** שבה יש את המרור, הכרפס, החרוסת, זרוע וביצה. ישנם מנהגים חלוקים **בזמן הבאת הקערה**: יש נוהגים להביאה אחר הקידוש קודם אכילת הכרפס⁹, ויש שנהגו להביאה קודם הקידוש¹⁰ ומנהג הגר"א להביאה אחר טיבול ראשון¹¹. כמו כן חלוקים המנהגים בענין **סידור הקערה**: יש המסדרים באופן שהכרפס והמי מלח יעמדו סמוך לבעל הבית ואחריהם שלש מצות ואחריהם מרור וחרוסת וזרוע וביצה כדי שלא יעבירו על המצוות¹², ויש המסדרים הזרוע מימין וביצה משמאל ומתחתיהם המרור באמצע, ואחר כך חרוסת מימין תחת הזרוע והכרפס משמאל תחת הביצה, והוא על פי קבלת האר"י¹³, וכל אחד ינהג כמנהג אבותיו.

הסיבה

ג. יסדר מקום מושבו כדי שיוכל לישב בהסיבה ולהישען על כרים וכסתות¹⁴.

ה.תפירה אסורה, אך **תיקון בגדים** ישנים מותר כרגיל, ובלבד שיתקן בחינם ולא בשכר.

ו. התחיל מלאכה לפני חצות והגיע חצות, חייב להפסיק מיד אפילו באמצע המלאכה.

ז. כל המלאכות ע"י גוי מותרות.

ח.כל מה שמותר לעשות בחול המועד, כגון דבר האבד או מעשה הדיוט לצורך המועד או צרכי רבים, מותר גם בערב פסח אחרי חצות היום.

כיבוס, גיהוץ ותספורת בערב פסח

ט. אסור לכבס ולהסתפר לאחר חצות וע"י גוי מותר.

י. גיהוץ רגיל מותר עד כניסת החג אף ע"י ישראל. גיהוץ מקצועי שיוצר קמטים – אסור.

יא. שיער הראש מותר לספר ע"י עצמו כיון שהוא שינוי, אך תגלחת הזקן אסורה אף ע"י עצמו. הורדת שיער לאשה מותרת בכל הגוף, חוץ משיער הראש.

יב. מותר להפעיל מכונת כביסה לפני חצות אפי' שתמשיך לפעול אחרי חצות.

נטילת ציפורניים

יג. לכתחילה יש ליטול לפני חצות, שכח או לא הספיק יכול ליטול לאחר חצות.

טבילה בערב הרגל

יד. יש לטבול בערב פסח אחר חצות, ואפשר להקדים הטבילה אף שעה קודם חצות (סי' תעא ס"ק כב, סי' קכח ס"ק קסה).

דיני הדלקת נרות יו"ט

מצוה להדליק נרות יו"ט. יש הנוהגים להדליקם בערב יו"ט ויש הנוהגים להדליק ביו"ט סמוך לסעודת החג, ומי שאין מנהג בידו, ידליק בערב יו"ט.

ישנן נשים הנוהגות לברך 'שהחיינו' בזמן הדלקת הנרות, ויש הנוהגות ששומעות או אומרות 'שהחיינו' בעת הקידוש. ומי שאין מנהג בידו תשמע או תברך 'שהחיינו' בשעת הקידוש.

אלו הנוהגות לברך 'שהחיינו' בזמן הדלקת הנרות, אם הן מקדשות, אין אומרות 'שהחיינו' בקידוש. **אולם אם הן שומעות קידוש מהבעל או מאחרים, יש להסתפק אם יכולות לענות אמן אחר ברכת 'שהחיינו' ולשתות**

8 עיין במהר"ם שיק (או"ח סימן כח') ובקצה המטה על מטה אפרים (סימן תרי" ס"ק טו'), וביגד משה (סי' יב).

9 רמב"ם (חמץ ומצה פ"ח ה"א) ושלחן ערוך (סימן תעג"ס ד).

10 אבודרהם, פרי מגדים (סימן תפז מש"ז סק"א).

11 מעשה רב (אות קצא).

12 רמ"א (סימן תעג"ס ד).

13 חיי אדם (כלל קל ס"א) משנה ברורה (שם ס"ק כו) וראה בחק יעקב (שם ס"ק טז) הטעם שאין בזה משום אין מעבירין על המצוות.

14 גמרא (פסחים צט ע"ב) שלחן ערוך (סי' תעב ס"ב) ומשנה ברורה (שם סק"ז).

ד. מסיבים תמיד לצד שמאל, בין לאדם ימני ובין לשמאלי¹⁵.

ה. בעת ההסיבה יש לסובב את הכיסא באופן שהמשענת תהיה לצד שמאל ויטה את עצמו לצד שמאל וישען על המשענת¹⁶.

ו. אדם שיושב על כיסא ומשעין את גופו באוויר לצד שמאל לא יצא ידי חובת הסיבה.

ז. צורת ההסיבה צריכה להיות באופן שידו אינה משוחררת ואינו יכול להשתמש בה¹⁷.

ח. מי שיש לו מכה בצד שמאלו שההסיבה מכאיבה לו, אפשר שפטור מלהסב¹⁸.

ט. מי שקשה לו להתחיל לשתות בהסיבה, יכול להתחיל לשתות שלא בהסיבה וימשיך לשתות שיעור רביעית בהסיבה.

י. מנהג רוב האשכנזים שאין הנשים מסיבות¹⁹, אולם בנות ספרד צריכות להסב [וכן נוהגים קצת מבני אשכנז²⁰]. ובכל אופן, אם שכחו להסב אינן חוזרות. נשים שאינם מסיבות, יקפידו לאכול ולשתות [את הדברים הצריכים הסיבה] דווקא בשיבה.

יא. לכתחילה יש להסב בכל הסעודה²¹, והיום רבים נוהגים שאין מסיבים במשך הסעודה כי אין רגילים להסב במשך השנה.

וראה בהמשך הדברים שיש מקומות בהם ההסיבה מעכבת אף בדיעבד, שאינו יוצא ידי חובתו אם לא היסב בהם, ואף במקומות בהם ההסיבה מעכבת יחזור ויאכל וישתה ללא ברכה.

קדש

יב. אין מקדשים אלא אחר צאת הכוכבים. ואמנם בהגיע הזמן, מיד אחר תפילת ערבית, יש למהר לעשות הקידוש כדי שלא ישנו התינוקות²². ולכן יערוך שולחנו

מבעוד יום, ויכין את כל הנצרך לסדר מבעוד יום [וכגון בדיקת המצות, הכנת הקערה, הכלים, הכריות וכו'].

יג. נוהגים לחלק לתינוקות קליות ואגוזים ושאר מיני מתיקה כדי לעוררם שלא ישנו²³, וכן כדי שיראו שינוי מהמנהג בכל השנה שאין מחלקים אלא אחר הסעודה, ויבואו לשאול מה נשתנה²⁴.

יד. קודם הקידוש יאמר עורך הסדר 'קדש', וקודם נטילת ידיים ראשונה יאמר 'ורחץ', וכן בכל עשיית הסדר יאמר קודם כל דבר מה הולך לעשות²⁵.

טו. כוס הקידוש ימזגו אחרים לבעל הבית ואינו מוזג לעצמו²⁶, ויש נוהגים שאף כל המסובים אינם מוזגים לעצמם, אלא כל אחד מוזג לחברו, דרך חירות²⁷.

טז. לכתחילה יש לשתות מכל כוס שיעור רביעית שלם [150 סמ"ק לשיעור הגדול, 86 סמ"ק לשיעור הקטן²⁸], ובפרט יש להקפיד על שתית כל הרביעית בכוס ראשון ובכוס רביעי²⁹. אם שתה רוב רביעית [76 סמ"ק לשיעור הגדול, 44 סמ"ק לשיעור הקטן] - יצא ידי חובה³⁰.

יש אומרים שהדין שהשותה רוב רביעית יצא, היינו בשותה כוס המחזקת שיעור רביעית, אבל כוס שיש בה יותר מרביעית, חובה לשתות לכל הפחות רובה אף שהוא יותר מרביעית³¹, ויש מחמירים אף את כולה³², וראוי לחוש לדעות אלו. ולכן מי שקשה לו שתית יין מרובה, ייקח כוס שאין בה יותר מרביעית.

יז. לכתחילה יש לשתות את הרוב רביעית בבת אחת³³, ועכ"פ לא יותר מהפסק אחד דהיינו שישתה בשתי לגימות. אם שהה בשתיית רוב רביעית מכוס ראשון יותר ממשך ארבע דקות, יחזור וישתה שנית. ואם שהה פחות מזמן זה אבל הפסיק באמצע שתייתו שתי פעמים, אם נהג כמבואר בסעיף הבא וכיון לפטור כל שתייתו עד כוס

כמבואר בגמרא (ברכות כ"ב), ומצינו לכמה מהפוסקים (אור זרוע הלכות ערב שבת אות כה' מגן אברהם סימן תקצ"ד סק"ג בשם מהר"ם) שאף קידוש על היין דאורייתא הוא [ועיין בהערה 36 שקידוש ביום טוב הוא מדרבנן אך יש אומרים שבליל פסח הוא מהתורה, עי' מדרש שכל טוב] משום כך יש להחמיר שכוס ראשון יהיה בשיעור הגדול של 150 סמ"ק.

29 שבכוס ראשון שיש בו רביעית מקיים קידוש במקום סעודה, שכיון שעריכת השלחן בשולחן עורך היא זמן רב אחר הקידוש, הרי שבשתיית יין של כוס ראשון מקיים דין קידוש במקום סעודה, אשר פסק השלחן ערוך (סימן רע"ג ס"ה) כדעת הגאונים ששתיית רביעית יין נחשבת סעודה לענין זה. ומשום כך ראוי להקפיד בכוס זו במיוחד שישתה רביעית כולה ולא רק רובה. ואף בכוס רביעי נכון להקפיד לשתות רביעית שלם כמבואר בט"ז (סימן תפ"ס ס"א) שכיון שמברכים אחריו ברכה אחרונה, צריך שיהיה בו רביעית. וראה עוד להלן ס"ז, פ.

30 אדם שפיו גדול ומלא לוגמיו שלו מכל יין יותר משיעור רוב רביעית, חייב לשתות כמלא לוגמיו [שלחן ערוך (סימן רע"ג ס"ק יג) משנה ברורה שם (ס"ק סח').

וביאר הלכה (סימן תעב ד"ה וישתה)].

31 שולחן ערוך (סימן תעב ס"ט), ובמשנה ברורה שם (ס"ק לג) שראוי לחוש לדעה זו.

32 ב"ח וגר"ז (סעיף יט) לדעה זו.

33 מ"א (סי' תעב ס"ק יא) ובגר"ז (שם ס"ז) (שם ס"ק יא).

15 שלחן ערוך (שם ס"ג), רמ"א (שם ס"ג).

16 ובדיעבד יכול להישען על חברו. מג"א (שם ס"ג), משנ"ב (שם ס"ק ח).

17 ראה לך מפסחים קח' ברשב"ם ד"ה הסיבת ימין ומ"ב (תעב ס"ק י).

18 ביאור הלכה (שם ס"ג).

19 שלחן ערוך ורמ"א (שם ס"ד).

20 פסח מעובין (סימן ק), בן איש חי (פרשת צו אות כח), ומנהגי חתם סופר.

21 רמב"ם (חמץ ומצה פ"ז ה"ה).

22 שלחן ערוך (סימן תעב ס"א) בט"ז (שם ס"ק א) ובמשנה ברורה (שם ס"ק ה).

23 גמרא (פסחים ק"ח ע"ב) שלחן ערוך (סימן תעב' ס"ז) ובמשנה ברורה (שם ס"ק נ).

24 רמב"ם (חמץ ומצה פ"ז ה"ג) מנה חלוקת הקליות והאגוזים כחלק מהשינויים שעושים לעורר התינוקות לשאול. ובמאירי (פסחים ק"ח ע"ב) מבואר דשניהם טעם אחד הוא.

25 יסוד ושורש העבודה (שער התשיעי פרק ו'), סידור בית יעקב ליעב"ץ.

26 רמ"א (תעג' ס"א).

27 יוגד משה (ס"ו) ע"פ לשון הקיצור שו"ע (סי' קיט ס"ב), ועי' לשון יוסף אומץ (אות תשנ"ג).

28 ולכוס ראשון שהוא כוס הקידוש יש להחמיר לשתות כפי השיעור הגדול, כהכרעת המשנה ברורה (סימן תפ"ס ס"א), שבדיני דאורייתא יש להחמיר לשער כפי שיעורו הגדול של הנודע ביהודה, וכיון שמצות הקידוש דאורייתא היא

שני, יחזור וישתה שנית. ואם לא כיון, לא יחזור לשתות³⁴ [אולם לעניין שאר הכוסות ראה לקמן במקומם].

טז. יש לשתות כל ארבע הכוסות בהסיבה.

שכח ולא היסב: בן אשכנז אינו חוזר ושותה אלא בכוס שני, ובן ספרד חוזר ושותה בכל הכוסות. אם כיון מתחילה בברכת הגפן שישתה עוד יין, אף בן אשכנז יחזור וישתה בכוס ראשונה, **ולכן נכון לכתחילה לכוון לפני שתיית כוס ראשונה שישתה עוד יין עד זמן כוס שני**³⁵. וראה עוד לקמן בסעיף לה, שטוב לבני אשכנז לכוון שלא לפטור בברכת הגפן של הכוס הראשון את שתיית הכוס השני, ובני ספרד שלא מברכים על כוס שני, יכוונו בברכה על כוס ראשון לפטור את הכוס השני. **יז.** נשים חייבות בכל מצוות הסדר.

יח. לפני הקידוש יכוון לשם מצות קידוש יום טוב³⁶, ולשם מצות ארבע כוסות, ולשם מצות שמחת יו"ט³⁷. **יט.** סדר הקידוש: ברכת בורא פרי הגפן, ברכת קידוש היום, וברכת שהחיינו. וי"א שיכוון בברכת שהחיינו על כל מצוות הלילה³⁸, וי"א שיכוון על מצות ספירת העומר³⁹ אך לא נהגו כן. וברכת שהחיינו יש המברכים בישיבה, ולדעת האר"י אף אותה יברך בעמידה.

כ. נשים שברכו שהחיינו בהדלקת הנרות, יש להסתפק אם יענו אמן, ונראה שיענו [ובפרט שי"א שיש לכוון על כל מצוות הלילה]. **אמנם נשים שאין להן מנהג לא יברכו שהחיינו בהדלקת נרות, אלא בקידוש**⁴⁰. **כא.** אין מברכים ברכת מעין שלש אחר שתיית כוס ראשון, כיון שפוטרים אותה בברכת המזון. ומנהג העולם **שאין מברכים ברכה זו אף כאשר יעבור שיעור עיכול,**

ויש שכתבו שיקפיד שלא יעבור שיעור זה ואם יעבור יברך ברכה אחרונה מיד אחרי שתיית הכוס⁴¹.

ורחץ

כב. נוטלים ידיים כדרך שנוטלים לאכילת לחם⁴², אבל אין מברכים על נטילה זו⁴³. שכח וברך על נטילה זו, יאכל כזית מהכרפס⁴⁴.

כרפס

כג. למצות כרפס יש נוהגים ליקח סלרי⁴⁵, ויש נוהגים ליקח צנון⁴⁶, ויש נוהגים ליקח תפוח אדמה⁴⁷, ויש בזה עוד מנהגים.

כד. יש לאכול פחות משיעור כזית מהכרפס, ויברך עליו 'בורא פרי האדמה', **ויכוון לפטור בברכה זו את המרור**⁴⁸. וראוי לכוון לפטור אף המרור שבכורך⁴⁹.

כה. נראה שיש להדר לטבול את הכרפס ולאכול בידיו ממש ולא בעזרת מזלג וכדו', שכיון שצריך להתחייב בנטילת ידיו משום דבר שטיבולו במשקה צריך שיטבלו ויאכלנו בידו⁵⁰.

כו. באכילת הכרפס אין חיוב להסב ואדרבה ע"פ סוד אין להסב⁵¹, ויש אומרים שחייב להסב⁵². **ויש הנוהגים לאכול חצי מהכמות בהסיבה וחצי שלא בהסיבה, ובזה יוצאים ידי כל הדעות.**

יחץ

כז. ייטול את המצה האמצעית שבקערה, ויבצענה בידו לשני חצאי מצה⁵³. את החצי הגדול יוציא וישמור לאפיקומן, ואת החצי הקטן יותר יחזיר למקומו בין שתי המצות.

41 על פי מהר"ח אור זרוע (סימן רע"ג), ועיין אשל אברהם (בוטשאטש, סימן תע"ד).

42 בדיני הכלי ונטילת הידיים עד הזרוע, ואיסור הפסק והיסק הדעת כמבואר כל זה בשלחן ערוך (סימן קנח ס"ז) ובמשנה ברורה (שם ס"ק כ).

43 שלחן ערוך (שם ס"ד), ודעת הגר"א (שם) שמברכים על נטילה זו, אמנם רק כשאוכל כזית מהכרפס.

44 כמבואר בהערה לעיל דעת הגר"א שמברכים אף נטילת ידיים לדבר שטיבולו במשקה, אמנם אין זה אלא כשאוכל ממנו שיעור כזית, ומטעם זה אם טעה וברך על נטילה זו, יאכל כזית ויציא דעת הגר"א, ולא תהיה ברכתו לבטלה לדעת הגר"א.

45 מחצית השקל (סימן תעג) וחתם סופר (שו"ת סימן קלב).

46 קיצור שו"ע (סימן קיח).

47 ערוך השלחן (סימן תעג), וכן נהג הח"ח.

48 משנ"ב (תעג ס"ק נה).

49 סידור יעב"ץ.

50 ע"פ או"ח (קנח).

51 שבלי הלקט (סימן ריח), ומסקנת הברכי יוסף (סימן תעג ס"ק יד), בא"ח (פרשת צו).

52 אבודרהם (פירוש על ההגדה), סידור היעב"ץ, קיצור שו"ע (סי' קיט, ג), מאמ"ר.

53 שהמצה לחם עוני היא ודרכו של עני בפרוסה.

34 משנה ברורה (סי' תעב ס"ק לד).

35 השלחן ערוך (סימן תעב ס"ז) פסק דעת הרא"ש (פסחים פ"י סימן א) שכל דבר שצריך הסיבה אם אכל או שתה שלא בהסיבה לא יצא ידי חובתו, ומטעם זה פסק שבכל ארבע כוסות אם שתאן שלא בהסיבה צריך לחזור ולשתות בהסיבה, אולם הרמ"א שם כתב שבשתי כוסות ראשונות אכן יחזור ויסב, אבל בשתי כוסות אחרונות לא יחזור ויסב, שכיון שיש חשש של נראה כמוסיף על הכוסות, יש לסמוך בזה על דעת הראב"ה שבזמן הזה אין דרך להסב ואין חובה להסב. וכתב המגן אברהם (שם סק"ז) שלפי המנהג שאף בין כוסות ראשונות אין שותים, הרי שאם יחזור וישתה יצטרך לברך עליו ברכת הגפן כיון שלא כיון בברכה ראשונה שבירך לפוטרו, ואם יברך יראה בזה כמוסיף על הכוסות, ומטעם זה אין לחזור אף בכוסות ראשונות, אמנם ראה בפרי מגדים שם שכתב שבכוס גדולה המחזקת שיעור שתי רביעיות, אם נשאר רביעית יכול לחזור ולשתות. וכמו כן מי שכיון לשתות עוד בין כוסות ראשונות יכול לשתות שנית.

36 וקידוש של יו"ט על היין אינו אלא מדרבנן כמו שכתב המגיד משנה (שבת פכ"ט) ומגן אברהם (סימן רע"א).

37 יש אומרים שהוא מדרבנן ויש אומרים שהוא מן התורה עי' פסחים (ע"א) ובדף קח ע"ב) ובמג"א (סימן תקמו) ובשו"ת שאגת אריה (סימן סח').

38 עי' אבודרהם וברכי יוסף (סי' תעג) וביעב"ץ בסידורו.

39 עי' במאירי (פסחים דף ז) ובשיבולי הלקט (סי' רלד) ובאבודרהם.

40 משנ"ב (רסג" ס"ק כג)

בח. יש להקפיד שאף בחצי הקטן יהיה לכל הפחות שיעור כזית, כדי שיוכל לברך עליו 'על אכילת מצה'.

מגיד

בט. לפני שמתחיל באמירת ההגדה יכוון לשם מצוה דאורייתא של סיפור יציאת מצרים⁵⁴.

ל. כשנמצאים אצל ההורים, סגי בסיפור של הסבא מדין שומע כעונה, וגם מפני שהסבא עושה זאת במקום האב, ואין צורך שהאב יספר בעצמו⁵⁵, **אך לכתחילה עדיף שהאב גם יספר לבניו קצת מסיפור יצי"מ.**

לא. יגביה הקערה עם המצות ויתחיל באמירת 'הא לחמא עניא וכו' עד 'מה נשתנה'⁵⁶, ויש אומרים שיגביה את המצה הפרוסה בלבד⁵⁷.

לב. אחר שסיים אמירת 'הא לחמא עניא', יסלק הקערה לקצה השולחן כדי שיראו התינוקות וישאלו. ויש אומרים שאין צורך לסלק הקערה אלא די בכיסוי המצות.

לג. אחר סילוק הקערה, ימזוג כוס שני. ואף שאין שותים ממנו אלא אחר סיום אמירת ההגדה, מ"מ מוזגים כבר כעת, כדי שיראו התינוקות ויתמהו, ויבואו לשאול על כך⁵⁸.

לד. את ההגדה יש לומר באימה וביראה שלא בהסיבה⁵⁹. ואין לאכול או לשתות בזמן אמירת ההגדה עד שייסיים ברכת גאל ישראל [וראה בשו"ת שאלה מח].
לה. **כוס שני:** בני ספרד אינם מברכים עליו 'בורא פרי הגפן', מפני שכבר נפטר בברכת הגפן של כוס ראשון⁶⁰. ובני אשכנז מברכים עליו בורא פרי הגפן⁶¹, **וטוב שיכוונו**

בברכת כוס ראשון שאינם רוצים לפטור בו כוס שני, וראה עוד בהערה⁶².

לו. שכח ולא היסב בכוס שני חוזר ושותה בהסיבה⁶³.
לז. אם הפסיק באמצע שתיית כוס שני שתי פעמים, יחזור וישתה שנית⁶⁴.

רחצה

לח. מי שברור לו ששמר ידיו היטב ולא נגע בדבר המטמא את הידיים, נכון שיטמא את ידיו על ידי שיגע במקום מטונף או במקומות המכוסים, כיון שעל נטילה זו מברכים על נטילת ידיים⁶⁵.

מוציא מצה

לט. יש שכתבו שראוי להקנות המצות לכל המסובים [אשתו ובני ביתו וכיוצא ב], **אבל מנהג העולם שלא להקנות ויש להם על מה לסמוך⁶⁶.**

מ. יש לכוון באכילת המצה לשם מצות אכילת מצה⁶⁷.
מא. אופן הבציעה: ייקח את שלוש המצות [שתי השלימות והפרוסה שביניהן] ויברך המוציא, אחר כך יעזוב את המצה התחתונה ויברך על השתיים שנתרו בידיו על אכילת מצה⁶⁸, ויכוון בברכה זו לפטור גם מצות של כורך ושל אפיקומן⁶⁹, ויאכל כזית ממצה העליונה וכזית ממצה הפרוסה⁷⁰.

מב. **שיעור המצה שנצרך לאכול הוא 30 גרם⁷¹,** שבזה נמצא אוכל כזית משיעור הגדול לקיום הדין דאורייתא של כזית אחד, ושני כזיתים משיעור הקטן לקיום הדין דרבנן לאכול משני המצות⁷². **[וראה עוד בהרחבה להלן סעי' עא].**

63 לבני ספרד פשוט כמבואר לעיל סעיף טז, ולבני אשכנז כתב המשנה ברורה (סימן תעב ס"ק כא) שכיון שאין מברכים על יין שבתוך הסעודה שברכת כוס שני פוטרת כל היין ששייר לסעודה, משום כך יכול לחזור ולשתות שהרי אינו מברך על כוס זו שיחזור וישתה, ואין בכך משום מוסיף על הכוסות, אולם לפי המבואר בשער הציון (אות לא) שאם אין דעתו לשתות יין בתוך הסעודה עליו לברך שנית, משום כך ראוי שיכיון בברכת כוס שני לפטור כל יין שישתה בתוך הסעודה.

64 משנה ברורה (סימן תעב ס"ק לד).

65 פרי מגדים (סימן תעג מש"ז סק"א) וביאור הלכה (תעה).

66 שפת אמת (סוכה לה ע"א) אמרי בינה (או"ח פסח סימן כג).

67 כמבואר בשולחן ערוך (סימן ס"ד) שהלכה שמצוות צריכות כונה, ואמנם בסימן תעה (ס"ד) פסק השולחן ערוך כדעת הרמב"ם (חמץ ומצה פ"ו ה"ג) שאם אכל מצה בלא כונה יצא ידי חובה, כתב המשנה ברורה שם שביאור הדברים הוא על פי דברי המגיד משנה (שם) בשם הר"ר ר"ה שבמצוות שקיומם באכילה אין הכונה מעכבת משום שכן נהנה, והנהגה במקום הכונה, אמנם הביא המשנה ברורה שדעת הרא"ש (ר"פ פ"ג) שאף במצוות שקיומם באכילה הכונה מעכבת, ויש לחוש לדעות אלו, ומכל מקום לכתחילה לדעת הכל יש לכוון לשם מצוה אף במצוות שקיומם באכילה.

68 שלחן ערוך (סימן תעה ס"א) ומשנה ברורה (סק"ג).

69 פרי חדש (שם ס"א).

70 שלחן ערוך (שם), ומשנה ברורה (סק"ט).

71 שהם נפח 55 סמ"ק בקירוב.

72 שלחן ערוך (סימן תפ"ו ס"א) ומשנה ברורה (שם סק"א). ומי שקשה עליו לאכול מצה בשיעור זה יכול להקל בפחות מזה, וישאל חכם, ולקטנים עד בר מצוה אפשר להקל לכתחילה בשיעור של 15 גרם.

54 משנ"ב (סי' תעג ס"ק א) שמצוות צריכות כונה כמו שפסק השולחן ערוך (סימן ס"ד), ובפרט מצוות דאורייתא כמו שכתב האליה רבה (סימן תפט ס"ק יב) ועוד פוסקים שם.

55 פסחים קטז, שו"ע הגר"ז (תעג, כד), מעשה רב.

56 שלחן ערוך (סימן תעג ס"ו), מגן אברהם (שם ס"ק כג), ומשנה ברורה (שם ס"ק ט).

57 חק יעקב (סימן תעג ס"ק לא) בשם פסח מעובין, משום חשש שלא יהיה נראה כמקדיש הזרוע המוגבהת בהגבהת הקערה כולה.

58 שו"ע (סי' תעג סע' ז) ומשנ"ב שם.

59 של"ה (פסחים ב), חק יעקב (סימן תעה ס"ק יד), ופרי מגדים (מש"ז סימן תפ"ו), משנ"ב (סי' תעג ס"ק עא).

60 שלחן ערוך (סימן תעד ס"א) ויכוונו בני ספרד בברכת כוס ראשון לפטור את הכוס השני.

61 רמ"א (שם), מגן אברהם וט"ז (שם סק"א).

62 פרי מגדים (מש"ז שם) וטעמו כדי שיתחייב בברכה על כוס שני לכל הדעות, אולם מאידך מצינו במשנה ברורה (שם ס"ק כא) שכתב שהנכון שקודם שמברך על כוס ראשון יהיה בדעתו לשתות עוד כוסות כדי שאם ישכח ולא יסב בכוס ראשון יוכל לחזור ולשתות כוס נוספת בלא חיוב ברכת הגפן ולא יהיה בזה כמוסיף על הכוסות, ועל כן הנכון שיקיים עצה זו של הפרי מגדים באופן זה שיכיון שפוטרו כל הכוסות שישתה עד כוס שני בלבד, אבל כוס שני אינו פוטר בברכה זו, ונמצא שמחד אם ישכח להסב בכוס ראשון יכול לחזור ולשתות בלא ברכה, ומאידך על כוס שני כבר חייב לברך לכל הדעות, שלא נפטר בברכת כוס ראשון.

מג. מותר לשקול [במשקל מכני] את המצה בשבת ויום טוב, ואין בזה משום איסור מדידה בשבת כיון שהוא לצורך מצוה.⁷³

מד. המנהג הנפוץ הוא לאכול את ב' הכזיתים מעט מעט בלא הפסק עד השלמת השיעור בפחות מכדי אכילת פרס⁷⁴, [לכתחילה 2 דקות, ובדיעבד 4 דקות]⁷⁵.
מה. מנהג בני ספרד שאף בליל פסח טובלים המצה במלח⁷⁶, ומנהג בני אשכנז שבלייל פסח אין טובלים המצה במלח⁷⁷. **ונראה שאף לבני אשכנז יש להביא מלח לשולחן אף שאין טובלים במלח**⁷⁸.

מרור

מו. ייקח כזית מרור, חזרת או חסה, יטבלנו בחרוסת ומיד ינער החרוסת, ואף כשחל בשבת יכול לנער החרוסת ואין בכך משום מלאכת בורר, שהרי אינו מפריד בניעורו את החרוסת כולה.⁷⁹

מז. יברך על אכילת מרור ויכוון בברכתו לפטור אף המרור שיאכל בכורך.

מח. באכילת מרור אין צורך להסב.

מט. שיעור המרור, עלי חסה קלים קצת מהמים ואפשר לשער את נפחו במשקל המים וכיון שכזית במרור דרבנן אפשר להקל כשיעור שכזית הוא שליש מביצה של זמנינו שהיא 17 סמ"ק - גרם, אך כל זה רק אם הוא שומע את הברכה של המרור מאחר אבל המברך על המרור כתב המשנ"ב שכיון שמברך צריך לאכול כשיעור הגדול של כזית שהוא חצי ביצה של זמננו והוא 50 סמ"ק - גרם והוא בערך 2 עלי חסה גדולים [וראה להלן סע' פה-פו].

בורר

נ. ייקח כזית מהמצה השלישית וכזית מרור, ונוהגים שמניח המרור בין שני חלקי המצה⁸⁰, ושיעור המצה לכורך 10 גרם⁸¹, ואחר כך יטבלם בחרוסת, והמקפידים

שלא לאכול שרויה לא יטבלו את המצה אלא רק את המרור. ויאמר זכר למקדש כהלל, ואחר כך יאכל הכורך⁸², ויש אומרים שרק לאחר אכילת הכורך יאמר זכר למקדש כהלל⁸³.

שולחן עורך

נא. לאחר הכורך אוכלים סעודה, ויש לאכול בה ביצים⁸⁴, ויהדר לאכול מהביצה שבקערה⁸⁵. אין אוכלים מהזרוע שבקערה כיון שלא אוכלים בשר צלוי בלילה זה. **נב.** יזהר שלא יאכל בסעודה זו הרבה כדי שיוכל לאכול את האפיקומן לתאבון, ושלא תהיה אכילת האפיקומן אכילה גסה שאינה נחשבת אכילה.

צפון

נג. לאחר גמר הסעודה יאכל כזית ממצת האפיקומן⁸⁶, ולכתחילה ראוי שיאכל שני כזיתים ממצת האפיקומן⁸⁷. ושיעורם 30 גרם, ולקטנים עד בר מצוה אפשר להקל לכתחילה בשיעור של 15 גרם⁸⁸.

נד. שאר המסובים יאכלו מעט ממצת האפיקומן, ואת החסר לשיעור כזית ישלימו משאר המצות.

נה. את האפיקומן יש לאכול בהסיבה, שכח ולא היסב, אם נזכר קודם ברכת המזון ראוי שיחזור ויאכל בהסיבה, אבל אם קשה עליו האכילה יכול להקל בכך ואין צריך לאכול שנית⁸⁹.

נו. אחר אכילת אפיקומן אסור לאכול ולשתות מלבד מים ותה, עד עלות השחר⁹⁰, ואם ישן והשכים קודם עלות השחר מן הדין רשאי לאכול ולשתות⁹¹.

נז. יש להקפיד לאכול האפיקומן קודם חצות הלילה⁹², ולצורך זה יש להזדרז בסעודה.

ובשעת הדחק אם רואה שזמן חצות מתקרב ורוצה להמשיך לאכול, יש מקילים שיעשה באופן הבא: יאכל כעת [לפני חצות] כזית ויתנה שאם הלכה כרבי אלעזר

84 רמ"א (סימן תעו ס"ב), וראה חק יעקב (שם סק"י) בטעמים לכך, והנפקא מינה לענין יום טוב שני.

85 (משנ"ב תעו ס"ק יא) ויש שאין אוכלים מהביצה שבקערה כדי שהקערה תשאר שלימה עד סוף הסדר (מאמ"ר ס' תעג סק"ח).

86 שלחן ערוך (סימן תעז ס"א). ושיעורו 15 גרם.

87 מגן אברהם (שם סק"א), ומשנה ברורה (שם סק"א).

88 כפי שנתבאר לעיל שמי שקשה לו יכול לאכול שיעור של 15 גרם, ומי שחולה יכול להקל אף בפחות מזה וישאל חכם.

89 משנה ברורה (סימן תעז סק"ד), ודבריו בסימן תעב (ס"ק כב) יש לומר שאמורים הם כשנזכר אחר ברכת המזון שבאופן זה חלק האפיקומן שם לעצמו ונחשב שתי פעמים אפיקומן כלשונו שם, מה שאין כן קודם ברכה וסילוק סעודה שנחשב אכילת אפיקומן אחת ארוכה.

90 שלחן ערוך (סימן תעז ס"א) ומשנה ברורה (שם סק"ב).

91 חק יעקב (סימן תפא סק"א), ופרי מגדים (שם אש"א סק"א). ואולם על פי המבואר בזהר לעולם הניעור משניתו אסור באכילה אף קודם עלות השחר, משנה ברורה (סימן פט). אולם שתי שרי לכו"ע.

92 שלחן ערוך שם.

73 שאין לחלק כלל בין מדידה לשקילה.

74 עי' או"ח (סימן תעה).

75 ויש מקלים ביותר מזה וחולה וכיוצא ב' ישאל חכם, ובפרט שבזמנינו כיון שאם התקטנו השיעורים אז גם שיעור אכילת פרס הוא כפול זמן.

76 טור (סימן תעה בשם הירושלמי), שלחן ערוך (שם ס"א), ובאר היטב (סק"ג) מדברי האר"י בזה.

77 רמ"א (שם), ומקורו מלקט יושר (ח"י) בשם מהרי"ל.

78 עי' ברכות (דף מ) בתוספות שם, ואו"ח קס"ד.

79 כמבואר בט"ז (סימן שיש ס"ק יג), ובמשנה ברורה (שם ס"ק סא) שמותר להוציא זבוב ממשקה כשמעורב בו מעט מהמשקה, שאין בורר אלא כשמפריד לגמרי, וכמו כן בניעור החרוסת כיון שאף אחר הניעור נשאר מעט מהחרוסת דבוק במרור אין כאן מלאכת בורר.

80 קיצור שלחן ערוך (סימן קיט ס"ז), ערוך השולחן (סימן תעה ס"ו).

81 שלענין דרבנן סומכים על השיעור הקטן. משנה ברורה סימן תפו סק"א.

82 משמעות לשון השולחן ערוך (סימן תעה ס"א), שלחן ערוך הגר"ז (שם סי"ח), קיצור שלחן ערוך (סימן קיט ס"ז).

83 ביאור הלכה (שם ד"ה ואומר), משום חשש הפסק בין ברכת המרור לאכילת הכורך.

של הכוס השלישית, ובני אשכנז מברכים עליו בורא פרי הגפן.

סט. יש להסב בשתיית כוס רביעי, שכח ולא היסב: בן ספרד יחזור וישתה שנית בהסיבה [ולא יברך 'הגפן' שנית], ובן אשכנז אינו חוזר לשתות.

ע. הפסיק באמצע שתיית כוס רביעי באופן ששתה אותו במשך זמן רב יותר מארבע דקות, יחזור וישתה שנית.

הלכות נוספות הנוגעות לליל הסדר

שיעור אכילת מצה [וראה אזמרה לשמן פסח ב]

עא. עורך הסדר צריך לאכול לכתחילה בליל הסדר שני כזיתים והמסובים צריכים לאכול כזית אחד.

וישנה מחלוקת מהו שיעור כזית. השיעור הגדול [55 סמ"ק] שקול לשיעור שני כזיתים לפי השיעור הקטן [27 סמ"ק].

ולכן הלכה למעשה צריכים כל המסובים ועורך הסדר לאכול מצה בשיעור משקל 30 גרם שיש בה 55 סמ"ק, ושיעור זה כולל בתוכו כזית אחד גדול שהם שני כזיתים קטנים [וכיון שהדין שעורך הסדר צריך לאכול שני כזיתים הוא מדרבנן מספיק לאכול שיעור כזית גדול אחד שכולל בתוכו שיעור שני כזיתים קטנים].

בדר"כ במצת מכונה אחת מרובעת יש משקל 30 גרם, ובמצות יד הוא בערך חצי מצה [תלוי בגודל המצה, שישנן מצות גדולות שקילו אחד שווה לשש עשרה מצות, וישנן מצות שקילו אחד שווה 22 מצות]. וכן באפיקומן שצריך לאכול 2 כזיתים, לכתחילה יש לאכול מצת מכונה אחת שלימה או חצי מצת יד [תלוי בגודל כנ"ל].

בכורך די ב10 גרם מצה שזה שליש מצת מכונה וחמישית מצת יד. זהו השיעור לכתחילה.

עב. מי שקשה לו - יכול להקל אף ב17 גרם מצה בין בהתחלה ובין באפיקומן, וכן הדין לילדים מתחת לגיל בר מצווה שדי להם בשיעור זה. מי שאסור לו לאכול את כמות זו, ישאל חכם אף על כמות פחותה מזו [וראה מה שנכתב בעניין זה בשו"ת שאלה מד].

בן עזריה דזמן אפיקומן הוא עד חצות, אזי יצא יד"ח אפיקומן במה שאוכל כעת, ולאחר חצות יכול להמשיך לאכול⁹³. אך אם הלכה כר"ע שזמן אפיקומן עד עלות השחר, אזי הכזית שאוכל כעת לפני חצות יהיה בתורת מצה סתם, ובסוף סעודתו יאכל כזית לשם אפיקומן לדעת ר"ע.

ברך

נח. יברך ברכת המזון על הכוס, וישטפנה וידיחנה קודם הברכה⁹⁴.

נט. יזכיר בברכת המזון 'יעלה ויבוא'. ואם שכח - יחזור ויברך שנית⁹⁵. אולם אם נזכר אחר שכבר שתה מכוס של ברכת המזון, יברך ברכת המזון שנית בלא כוס⁹⁶.

ס. כוס שלישי: טוב לבני אשכנז לכוון בברכת הכוס השלישי שאינו רוצה לפטור את הכוס הרביעי.

סא. ישתה כוס שלישי בהסיבה, שכח ולא היסב, בן ספרד יחזור וישתה שנית בהסיבה, ובן אשכנז לא ישתה, שלא יוסיף על הכוסות.

סב. הפסיק באמצע שתיית כוס שלישי באופן ששתה אותו במשך זמן רב יותר מארבע דקות, יחזור וישתה שנית⁹⁷.

הלל

סג. אחר שתיית כוס של ברכת המזון ימזוג כוס רביעית ויאמר שפוך חמתך וכו', ויש מוזגים כוס רביעית אחר האמירה⁹⁸.

סד. המנהג לפתוח דלת הבית קודם אמירת שפוך חמתך וכו'.

סה. לכתחילה יאמר ההלל קודם חצות⁹⁹.

סו. אומר מ'לא לנו' עד סוף ההלל וברכת השיר על כוס רביעית, ואחר כך שותה ממנה, ויש לשתות ממנה שיעור רביעית כדי שיוכל לברך אחריה ברכה אחרונה.

סז. מן הראוי להקפיד לשתות מכוס רביעית קודם חצות¹⁰⁰.

סח. כוס רביעית: על שתית הכוס הרביעית בני ספרד אינם מברכים בורא פרי הגפן שכבר נפטור בברכת הגפן

⁹⁶ שאין להוסיף על הכוסות, וברכה שבירך אף בלא הזכרת רצה ויעלה ויבוא נחשבת ברכה כמבואר בסימן קפח (ס"ט) [ותלוי בדעות בסימן קח סי"א] וממילא קיים בברכת המזון הראשונה שבירך מצות כוס שלישי על סדר הברכות. ⁹⁷ משנה ברורה (סימן תעב ס"ק לד).

⁹⁸ ויגד משה (סימן ל).

⁹⁹ תוספות ור"ן (מגילה כא ע"א) רמ"א (סימן תעז) וראה בהערה הבאה. ¹⁰⁰ ביאור הגר"א (סימן תעז אות ו) בביאור טעם הרמ"א שהצריך לומר הלל קודם חצות. ואולם במעשה רב הובא שהגר"א נהג להקל בזה, וסיים ההלל אחר חצות.

⁹³ אבני נזר (סימן שפא), על פי מה שחידש שם שאיסור אכילה אחר אפיקומן אינו נוהג לרבי אליעזר אלא עד חצות, שכיון שזמן אכילת אפיקומן עד חצות גם חיוב השארת טעם אפיקומן אינו אלא עד זמן זה, אמנם רבים מהפוסקים פקפקו בחידוש זה, וכן פקפקו בעצם התנאי אם מועיל, ולכן יש להקפיד לאכול האפיקומן קודם חצות.

⁹⁴ פרי מגדים (מש"ז סי' תפו), משנה ברורה סימן תעט סק"א. ⁹⁵ שו"ע (סי' קפח סע' ו), משנה ברורה (שם ס"ק טז). ואף נשים צריכות לחזור, עי' רע"א (שו"ת סימן א).

עג. טוב יותר להשתמש בין לא מבושל אלא אם כן היין המבושל טוב יותר.

עד. יין מפוסטר אינו נחשב יין מבושל ואפשר אפ"י לכתחילה לצאת בו.

עה. לכתחילה יש לשתות יין המשכר שזהו דרך חירות, ולכן לכתחילה ישתה יין ולא מיץ ענבים, ולפחות שליש יין ושני שליש מיץ ענבים [או עכ"פ שיטת יין] אם מורגש בו היטב טעם היין. מי שקשה לו - יכול לצאת יד"ח במיץ ענבים.

עו. חמר מדינה כשר לארבע כוסות אם אין לו יין, ולא פשוט מה נקרא בזמנינו חמר מדינה ויש לומר שיוצאים יד"ח בדיעבד בתה או קפה או קוקה-קולה, וכיון דדבר זה אינו ברור דיש חמר מדינה בזמנינו לכן נכון לעשות גם שומע כעונה כדלהלן.

עז. כיון שחמר מדינה ברכתו שהכל, לא יברך על הכוס השניה והרביעית, כי הם נפטרים בברכה הראשונה והשלישית.

עה. חולה סכרת שאינו יכול לשתות כלל יין או מיץ ענבים ואפ"י לא יין יבש, יצא י"ח בחמר מדינה וגם ע"י שומע כעונה כדלהלן [[וראה מה שנכתב בעניין זה בשו"ת שאלה מד].

עט. נסתפקו התוס' (פסחים צט:) אם יוצאים יד"ח ארבע כוסות ע"י שומע כעונה כמו בקידוש שהמקדש מקדש על הכוס ואחרים יוצאים ממנו גם בשתייה והכא נמי בארבע כוסות יוצאים הציבור ע"י ברכת בעל הבית, וביאר בחידושי מרן הגרי"ז הלוי (הל' חמץ ומצה פ"ז) משום שאין עיקר מצות ארבע כוסות בשתיית הכוסות אלא בברכה על הכוס.

פ. לכתחילה יש להשתמש בכוס המחזיקה רביעית [150 סמ"ק] ולשתות את כולה בכל ארבע הכוסות.

חולים וקטנים שאינם יכולים לשתות שיעור זה - ישנו מכוס המכילה 86 סמ"ק (-רביעית לפי השיעור הקטן), ואם אינם יכולים לשתות את כולה, ישנו לפחות רוב רביעית שהוא 44 סמ"ק. וראה עוד לעיל סעיף טז.

פא. חולה שיכול לשתות 86 סמ"ק [ולא הרבה יותר], יש להסתפק אם ייקח כוס גדולה המכילה 150 סמ"ק וישתה את רובה או שייקח כוס של 86 סמ"ק וישתה את כולה ונראה שיותר טוב שייקח כוס המכילה 150 סמ"ק וישתה את רובה [76 סמ"ק].

פב. בריא יכול לפורר את המצה לפירורים דקים ולאכלם, או לטבול את המצה במים בלי לשרותה [אם לא נוהג בכך איסור מצד שרויה], או לשתות קצת מים תוך כדי הבליעה.

פג. חולה יכול לשרות את המצה במים עד שתתרכך ואח"כ לאוכלה, אבל שלא תהא נימוחה.

פד. אכל מצה או מרור והקיא - יצא ידי חובה, אבל לא יברך ברכה אחרונה [על המצה] אם הקיא כל מה שאכל ולא נשאר כזית במעיו.

שיעור המרור

פה. חסה קרובה למשקל המים, ולכן כשמברכים על אכילת מרור: המברך יאכל 50 גרם חסה [וי"א שדי ב-27 גרם ראה במקור לשאלה ק], והשומעים די להם ב-17 גרם חסה. לאכילת כורך די ב-17 גרם בין למברך ובין למסובים [וראה לעיל סע' מט].

פז. חרי"ן הוא כמשקל המים. ולכן המברך יאכל 50 גרם למרור [וי"א שדי ב-27 גרם]. ובכורך 17 גרם, והשומעים בכל האכילות 17 גרם.

שו"ת בדיני ליל הסדר

שאלה האם מבשלים או צולים את הביצה שבקערה. **תשובה** קודם מבשלים את הביצה ואחר כך צולים אותה על האש.

שאלה איך מכינים את החרוסת שבקערה.

תשובה עשויה מתפוחים חמוצים, תמרים, אגוזים ושקדים. עושים בלילה עבה זכר לטיט. ונותנים יין אדום, זכר לדם, ותבלינים [קינמון וזנגוויל] מפני שדומים לתבן.

שאלה האם מותר לאכול בליל הסדר צלי.

תשובה בשר ועוף צלי אסור, אבל דגים וביצה ושאר מאכלים צלויים מותר.

שאלה האם אפשר לאכול בליל הסדר בשר שבושל ואח"כ נצלה ולהיפך.

תשובה הולכים לפי אחרון, אם הבשר נצלה לבסוף אסור לאוכלו, ואם בסוף נתבשל - אחרי הצלייה - מותר.

שאלה האם אומרים קריאת שמע שעל המיטה לאחר ליל הסדר

תשובה קורא רק את פרשיות קריאת שמע כדרכו בכל יום, אך אין אומר את שאר ההוספות, ואומר רק 'בידך אפקיד רוחי וכו', וברכת המפיל.

תרופות בפסח

אופן הנטילה של התרופה בתינוק או בילד

ו. תינוק או ילד הנצרך לתרופה [שיש בה טעם] – ייקחו ילד מתחת לגיל מצוות שייתן לתינוק את התרופה, ואם הנצרך לכך הוא ילד גדול אך מתחת לגיל מצוות, ייקח זאת בעצמו.

אופן נטילת התרופה למבוגר [באופן המותר ליטול בפסח]

ז. גדול שצריך לשתות סירופ עם טעם, צריך שהתרופה תהיה ברשות הגוי וכנ"ל, ויוציא מרשות הגוי בכל פעם שצריך, וימרר את התרופה [ע"י מלח או כמה שקיות תה קמומיל ללא סוכר].

ח. גדול שצריך ליטול כדור בליעה עם טעם: אם ניתן להמיס את הכדור [עפ"י הוראת הרופא], ימיסו במים וימרר את המים. אם לא ניתן להמיסו – יבלע את הכדור עם מים מרים. ובכל אופן צריך שהתרופה תהיה ברשות הגוי, וכנ"ל.

א. תרופות שאין בהן טעם מותר להשתמש בהן בפסח.

ב. תרופות הבאות בשימוש חיצוני [כגון נרות, טיפות אף/עיניים/אוזניים, משחות, משאפים וכדומה] **מותר להשתמש בהן בפסח.**

ג. תרופות שיש בהן טעם חייבים לברר כשרותן.

ד. תרופות שיש בהן טעם ויש בהן חמץ או חשש תערובת חמץ וזקוקים ליטול באופן שמותר ליטול בפסח (כדלהלן סעי' ו-ז-ח) – אם הן ברשותו לפני פסח, **יניח במקום שמכור לגוי**, וכל פעם שצריך יוציאן מרשות הגוי ויכוון מפורש שאינו רוצה לזכות בהן, וישתמש ויחזיר לרשות הגוי.

ה. אם קונה בבית מרקחת [שעשו מכירת חמץ] יכוון שאינו רוצה לקנותו לעצמו, ובאופן זה אף שהתרופה נמצאת בביתו, היא נשארת ברשות הגוי.

רשימת תרופות [חלקית] – מאושרות לפסח ושאינן מאושרות

יישר כח לבד"צ עדה"ח על הסיוע ונתינת המידע

מלטונין מציצה בטעם
למון
צרבות לא כשל"פ:
טמס
מלוקס, מלוקס פלוס
גביסקון מנטה (טבל).
צרבות כשל"פ:
אומפרדקס טבל.
גסטרו טבל.
נקסיום טבל.
פמוטידין (טבע, טבל).
גביסקון מנטה (נוזל)
כדורים הורמונליים רובם המוחלט כשל"פ ואלו הם:
דיאמילה
מיקרולוט
נוריד
סרזט
פמולן
אוטרופסטון
דיאנה
הרמונט
יאז, יאז פלוס
יסמין, יסמין פלוס
מינס
מיקרוגניון
איקקלומין
אסטורופ
ויאגרה (כל המינונים)
סיאליס

משככי כאבים לילדים שאינם כשרים לפסח:

סירופ נורופן
סירופ נובימול
סירופ אייבו
סירופ אקמול בטעם פטל
סירופ אקמול בטעם שוקולד עם סוכר
ילדים גדולים בטעם תות שדה ללא סוכר
טיפות אופטלגין חדש (יש בהם טעם)

גזים לילדים כשל"פ:
קלפטן תרחיף [לא פורטה]

בייביזים טיפות
סימפוקל רק בטעם דבש ולימון
קלפטן פורטה [קפליות, פורטה בלבד]

גזים לילדים שאינם כשל"פ:

קלפטן פורטה תרחיף
סימפוקל בטעם פטל
מלטונין (מקסי הלט, לפסח):
מלטונין כמוסות 3/5/10 מ"ג

בי B12:

יש בו טעם ואינו כשל"פ ואפשר שבוע אחד לדלגו [ולחברת אלטמן יש B12 ללא טעם]

משככי כאבים למבוגרים כשל"פ:

אקמול (כדורים)
נורופן (כדורים, לא ליקויי ג'ל)
אופטלגין (כדורים, בלי טעם, כל הסוגים)
אדויל (אם אין בו טעם)
אדקס כדורים [קפל, לא ליקויי ג'ל] – משכך כאבים [דלקתיים]
אתופן - משכך כאבים [דלקתיים]

משככי כאבים לילדים כשל"פ:

סירופ אקמולי בטעם פירות 125 מ"ג
סירופ אקמולי פורטה בטעם טוטי פרוטי 250 מ"ג
נרות נורופן
טיפות אופטלגין (ללא טעמים)

ברזל לילדים כשר:

פריפל טיפטיפות
ברזל לא מאושר:
[סירופ פריפל 3]

שאר תוספי הברזל רובם לא כשרים לפסח, בד"כ אפשר לדלג שבוע

ברזל לנשים כשל"פ:

פריפול כדורים
פרנטל אף כשיש בהם חמץ, כיון שאין בהם טעם מותר לקחת
פרנטל של חברת מקסי הלט. יצור מיוחד
פולקס 400 (סם און, פורמולציה חדשה)
פולקס 400 (רפא)
פוריק הריון
פוליק 400 [פוליק אסיד, טבליות של רקח, 5 מ"ג]
ויטמין D (די) לילדים כשל"פ:

טיפטיפות - חברת כצט
ויטמין D לנשים:
כרגע לא ידוע על משהו כשר

חומצה פולית:
אם אינו מכיל B12 – של כל החברות כשל"פ

רשימת מוצרי מזון חמץ ושאינם חמץ

ברשימה זו מופיעים מוצרי מזון חמץ ממש או שיש בהם תערובת חמץ לפי מה שמקפידים שלא למכור מוצרים אלו. מוצר שכתוב עליו 'מכיל גלוטן' – הרי הוא חמץ. מוצר שכתוב עליו 'עלול להכיל גלוטן' – אינו חמץ.

מוצרים שאינם חמץ ולא מופיע ברשימת הרכיבים שלהם שהם מכילים גלוטן – מעיקר הדין אפשר להשאיר בבית ולא למכור, אף שאין להם כשרות לפסח, כיון שאין בהם אף תערובת חמץ. אמנם בכל אופן אין להשתמש בהם בפסח ולכתחילה ראוי למכרם.

שמרים לחים - לא חמץ	ממרר חרובים - לא חמץ	אבקת אפיה - לא חמץ
שניצל סויה - חמץ	ממרר אגוזים - לא חמץ	אבקת בצל - לא חמץ
שקדי מרק - חמץ	מצות חמץ - חמץ	אבקת ג'לי - לא חמץ
תבלינים - בדר"כ אינו חמץ, חוץ מכמון	משפרי האפיה - רובם חמץ, יש לבדוק	אבקת מרק ללא גלוטן - לא חמץ
תה - אינו חמץ	ברכיבים אם מכילים גלוטן	אבקת מרק רגילה - יש בה גלוטן, אבל אם
תחליב חלב (מלבין לקפה) - חמץ	משקאות חריפים - אפשר למכור (למעט	כתוב רק עמילן אינו חמץ
תחליף קפה ציקו - חמץ	בירה וויסקי. וראה לעיל דין וודקה).	אבקת סוכר - לא חמץ
רשימת מוצרים שצריכים ושאינם	נקניקיות בשרי - לבדוק ברכיבים אם	אבקת פלאפל - מכיל קמח
צריכים כשרות לפסח	מכילים גלוטן	אבקת קצפת - לא חמץ
דבק נייר / סלוטייפ / דבק חם - אינם	נקניקיות סויה - חמץ	אבקת שום - לא חמץ
צריכים כשרות	סובין - חמץ	אלכוהול (שמויצר בארץ) - לא חמץ
טפט - לא צריך כשרות	סוכר - לא חמץ	בוטנים אמריקאים לסוגיהם - חמץ [אא"כ
כוסות נייר (קרטון) - צריך כשרות לפסח	סוכר וניל - לא חמץ	ידוע שעשויים מקמח תירס]
כוסות פלסטיק - לא צריך כשרות לפסח	סוכריות וממתקים מחו"ל - תערובת חמץ,	בורגול - חמץ
כפפות חד פעמיות לטקס - שיש בהם	עדיף לא למכור	במבה - לא חמץ
אבקה צריכים כשרות לפסח	סולת - חשש חמץ, עדיף לא למכור	בצל מטוגן - לא חמץ
נייר אפיה - צריך כשרות לפסח	עמילן - רוב העמילן אינו חמץ, מצוי שהוא	ברנדי ליקרים (המיוצר בארץ) - לא חמץ
מגבונים וממחטות לחות - אם אינם	מקטניות	גבינות לבן וכו' - לא חמץ
נוגעים באוכל אינם צריכים כשרות	פודינג - לא חמץ.	גלידות ושלגונים - לא חמץ אם אין בהם
מגבות נייר - צריך כשרות לפסח	פיצוחים בהכשר עד"ח - קלויים כל השנה	שברי עוגיות וכדו'
מי פה - ראוי שיהיה כשר לפסח	בקמח תפוז"א [וראה לעיל דין בוטנים	גפילטע פיש - צריך לבדוק אם יש קמח,
מנג'טים - צריך כשרות לפסח	אמריקאים]	בדרך כלל אינו חמץ
מפות ניילון - לא צריך כשרות לפסח	פיצוחים קלויים - המצופים בקמח חיטה	גריסים לסוגיהם - כל עוד שלא בושלו או
מפות ומפיות נייר - לא צריך כשרות לפסח	ולא בקמח תפוחי אדמה הרי הם חמץ	נשרו במים בבית אינם חמץ
(כשאינו נוגע באוכל)	פסטטה - חמץ	גריסים מחיטה שלמה - לא חמץ
מפות פלסטיק - לא צריך כשרות לפסח	פצפוצי אורז - תלוי במרכיבים צריך לבדוק	גרנולה - חמץ
משחת שיניים - ראוי שיהיה כשל"פ	ברכיבים אם מכילים גלוטן	דגים - לא חמץ
ניילון נצמד - ראוי שיהיה כשר לפסח	פריכות אורז - אין בהם חמץ אלא אם	דגני הבוקר - רובם חמץ, לבדוק ברכיבים
נייר לעטיפת מצות - צריך כשל"פ	מכילים חיטה או שיבולת שועל שאז יש בהם	אם מכילים גלוטן
נייר עטיפה לצפוי ארונות - לא צריך	חשש חמץ	דוריטוס - אם מכיל גלוטן - חמץ
כשרות לפסח (רק כשנשאר יבש)	צ'יטוס - אם מכיל גלוטן - חמץ	ד'ריש (בורגול דק) - חמץ
סבון כלים - ראוי שיהיה כשר לפסח	צ'יפס מתובל - חמץ	וודקה - חמץ [חוץ מהכשר בד"ץ עד"ח]
סירים חד פעמיים - ראה תבניות	קוואקר - חמץ	ויסקי - חמץ
אלומיניום	קורנפלקס - חמץ חוץ מ B&D שלא חמץ	זעתר - לא חמץ
סכו"ם פלסטיק - לא צריך כשרות לפסח	קטשופ - לא חמץ	חומץ סינטטי - לא חמץ
פחמים - אינם צריכים כשרות, ואת	קמח/קמח מלא רגיל - חשש חמץ	חיטה - כל עוד שלא בושלה או נשרתה
השיפודים יש להניח על האש לכמה שניות	קמח מלא מטחינה ללא תולעים - פעמיים	בבית במים אינה חמץ
לפני שנוגעים באוכל.	רבות הוא מטחינה יבשה ואינו חמץ	חלב - לא חמץ
צלחות מנייר - צריך כשרות לפסח	קמח כוסמין - בדרך כלל מטחינה יבשה	חלב סויה - לא חמץ
קיסמי שיניים (פלסטיק ועץ) - אם אין טעם	ואינו חמץ	חלווה - לא חמץ
ל"צ כשרות	קפה - לא חמץ	חמאת בוטנים - לא חמץ
רדיד אלומיניום - ראה תבניות אלומיניום	רטבים למיניהם - אם ברכיבים כתוב מכיל	חרדל (תוצרת הארץ) - לא חמץ
שמן זית למאור - לא צריך כשרות לפסח	גלוטן חמץ, אבל אם כתוב עלול להכיל או	חרדל (תוצרת חו"ל) - תערובת חמץ
שקיות ניילון - לא צריך כשרות לפסח	שלא כתוב - לא חמץ	ירקות קפואים - לא חמץ
תבניות אפיה מקרטון / נייר - צריך כשל"פ	שוקולד - אינו חמץ, אא"כ כתוב מכיל	כוסמין - אם בא במגע עם מים, חמץ
תבניות ורדידי אלומיניום חד פעמי עם	גלוטן	כוסמת - לא חמץ
כשרות לכל השנה - ראוי שיהיו כשרים	שיבולת שועל - חמץ	ליקר - אפשר למכור
לפסח מחשש שמן קטניות	שלווה - חמץ חוץ משל חברת 'אשכול'	לתת ותמצית לתת - חמץ
	שמרים יבשים - חשש חמץ בציפוי, אא"כ	מיונז - לא חמץ
	בהכשר הבד"ץ העדה החרדית	מלבין קפה - חמץ

קטניות

דין קטניות: השו"ע (סי' תנג) מתיר לאכול קטניות וכן נהגו חלק מבני ספרד, אך הרמ"א אוסר, וכן נהגו בני אשכנז.

טעם האיסור: כתב הטור (סי' תנג) "יש אוסרין לאכול אורז וכל מיני קטניות בתבשיל לפי שמיני חטין מתערבין בהן". ובסמ"ק כתב הטעם "כיון שראוי לעשות עיסה מהן אתי לאחלופי בשאר עיסה של חמץ" (הביאו הט"ז סי' תנג ס"ק א).

גדר הנכנס בכלל קטניות: כתב הרמב"ם (הלכות כלאים פרק א הלכה ח): "הזרעונים נחלקין לשלשה חלקים... והשני מהן הוא הנקרא קטנית, והן כל זרעים הנאכל לאדם חוץ מן התבואה, כגון הפול והאפונים והעדשים והדוחן והאורז והשומשמן והפרגין והספיר וכיוצא בהן". ומבואר ברמב"ם שגדר קטנית הוא שאוכלים את הזרע שאותו זורעים. עוד כתב הט"ז (שם) "ונראה הטעם לפי שגידול החרדל הוא בשרביטי דומה לגידול קטניות ע"כ הוי בכלל איסור קטניות".

רשימת הקטניות: ברשימה להלן נביא את מיני הקטניות המצויים.

הקטניות המוקפות בסוגריים יש בהן נידונים הלכתיים. תבלינים – רובם אינם קטניות ולא מופיעים ברשימה. ידיעה כללית – ישנם מוצרים הנחשבים קטניות בגלל שמן קטניות המעורב בהם. **גריסים אינם קטניות [וראה דינם לעיל ערך גריסים, האם הם חמץ].**

אפונה, אורז, (בוטנים), גרעיני חמניות (ודלעת), דוחן, חומוס, חרדל, חילבה (כיון שגדל בשרביט), **כוסמת** [לא כוסמין שהוא מין דגן], **כמון** [גם לאוכלי קטניות יש בעיה בזה מפני ששיבולת שועל דומה לכמון], **לפתית** (וכן שמן קנולה המופק מלפתית, ע"י שו"ת אבני נזר או"ח שעג), **סויה** (ראה להלן מש"כ בענין תירס), **עדשים, פול, פרג, קינואה, שומשום, שעועית, תורמוס, תירס** (למרות שהוא מין חדש שלא היה ידוע בזמן הגזירה, משנ"ב סי' תנג ס"ק ד).

מזון בעלי חיים בפסח

בפשוטו כיון שנפסק להלכה (פסחים מה: ושו"ע סי' תמב סעיפים ב, ט) **שמזון שנפסל מאכילת אדם וראוי למאכל כלב יש בו חיוב ביעור, א"כ מזון בעלי חיים שיש בו חמץ צריך לבערו** כיון שראוי למאכל כלב [ונראה שמה שנקטו כלב לאו דוקא אלא כל בע"ח].

ואמנם הטעם שחמץ שנפסל מאכילת אדם וראוי למאכל כלב חייב לבערו, הוא מכיון שראוי לחמץ בו עיסות אחרות, וכדעת הרמב"ם (הל' חמץ ומצה פ"א ה"ב) שחמץ שנפסל מאכילת אדם, אם ראוי להחמיץ עיסות אחרות הרי הוא בכלל שאור, אבל אם אינו ראוי להחמיץ עיסות אחרות, כיון שאינו ראוי לאכילת אדם, לא חל עליו איסור חמץ כלל.

למעשה: אם יש במזון של הבע"ח תערובת חמץ באופן שנשתנה צורתו של החמץ, וכיון שהוא מרוסק ומעורב בדברים אחרים אינו ראוי להחמיץ עיסות אחרות (עיין חזו"א סימן קטז ס"ק ח), **אין בו חובת ביעור ומותר להשהותו ולהשתמש בו.**

אולם אם החמץ המעורב במזון לבע"ח אינו מרוסק כגון חיטים ושעורים, אף אם אינו ראוי למאכל אדם - כיון שראוי למאכל בע"ח [כלב] ולהחמיץ בו עיסות אחרות **חייב ביעור.**

אפשר לתת לבע"ח **מזון חליפי** בפסח שאינו חמץ, כגון **לתוכים – דוחן, לדגים – תולעים, לחתולים וכלבים –** בשר עוף וכדו' [ואם אפשרות זו אינה קיימת, ישנה אפשרות למכור את הבעל חי עם החמץ ומקומם לגוי בנוסח מיוחד, וישאל חכם].

הלכות מכירת חמץ

א. יש מקפידים שלא למכור חמץ גמור בעין אלא במקום הפסד מרובה.

ב. הרב אינו קונה את החמץ, אלא הוא נעשה שליח של כותב ההרשאה למכור את החמץ לגוי.

ג. נוהגים לעשות קנין בין הרב לבין נותן ההרשאה, ואין הקנין מעכב כיון שמעיקר הדין מינוי שליחות אין צריך קנין, וכאן הרב רק נעשה שליח למכירה כנ"ל.

ד. הקנין נעשה ע"י שכותב ההרשאה מגביה את הסודר וע"י זה הרב נעשה שליח למכור את החמץ.

ה. במכירת חמץ נעשים שני דברים: דבר אחד מוכרים את החמץ לגוי, ודבר שני משכירים את המקומות שבהם מונחים דברי החמץ.

[יש שתי סיבות מדוע צריך להשכיר את מקום החמץ: **האחת** - שלא יצטרך לעשות מחיצה בפני החמץ, שהרי הלכה היא בגמ' בפסחים (ו.) ובשו"ע (או"ח סי' תמ) דצריך לעשות מחיצה עשרה טפחים בפני חמץ של גוי, וכיון שמשכירים את מקום החמץ לגוי נמצא שהחמץ ברשות

הגוי ואין צריך מחיצה. והסיבה השניה להשכרת מקום החמץ היא - כדי שהגוי יקנה את החמץ בקנין חצר].

ו. חמץ שנמצא בפחי אשפה יש לפנותו [וראה בשו"ת שאלה לז]. ויש לדאוג שבערב פסח לאחר פינוי האשפה ע"י העיריה לא יניחו שום חמץ בפח האשפה. ולא פשוט כ"כ להקל ע"י שישכיר לגוי את חלקו שבפח, מכיון שהפח הוא רכוש משותף, ואין שותף רשאי להשכיר את חלקו ברכוש משותף ללא הסכמת שותפו [עין שו"ת מהרש"ם (ח"ו סי' ריז) ושו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' רג), ועי' שו"ע (חו"מ סי' שטז וסי' קנד ס"ב) ובסמ"ע (סק"ח), וכן בשו"ע (סי' שסג סי') ובסמ"ע (סקכ"ה) ובביאור הגר"א (סק"ג)].

ז. חמץ בחצר, אם היא חצר פתוחה ויש עופות ואין ידוע שנכנס שם חמץ מליל בדיקת חמץ, יש לסמוך שעופות אכלוהו, ולכן סגי בבדיקה בצדדי החצר מקומות שהעופות לא מגיעים. אבל אם ידוע שאכלו שם חמץ מליל בדיקת חמץ, יש לבדוק חמץ בחצר. ולענין להשכיר את חלקו בחצר אינו פשוט כ"כ דמהני וכנ"ל (אות ו).

ח. יש לבדוק את החמץ בארונות החשמל וכדו' משום שפעמים מכניסים שם חמץ, ולא לסמוך על המכירה וכנ"ל.

ט. יש לבדוק את תיבות הדואר - אם משתמש בהן בפסח, משום שפעמים מכניסים שם חמץ, וכן כל מקום שמכניסים בו חמץ ומשתמש בו בפסח, אין להשכירו לגוי וצריך לבדוקו מחמץ.

י. יש לזכור להוציא או לרוקן את השקית של השואב אבק שיתכן ויש בה חמץ, ואין לכתחילה לסמוך על המכירה בזה.

יא. מכירת יג' ויד': נחלקו האחרונים האם כדי להיפטר מבדיקת חמץ, צריך להשכיר את מקומות החמץ לפני זמן חובת בדיקת החמץ, היינו להשכירם בי"ג ניסן, או שמא די בכך שמשכירם בי"ד ניסן. וכתב המשנ"ב (סי' תלו ס"ק לב) שאף שאין למחות ביד המקלים למכור בי"ד ולא לבדוק, אך המוכר ביום י"ג שפיר עביד טפי.

ולפיכך אנו עושים מכירת י"ג לאותם המעוניינים שלא לבדוק חמץ במקומות מסוימים, ולהשכיר את אותם המקומות כבר בי"ג ניסן, וכדברי המשנ"ב. **אין צורך למלא שטר נפרד עבור מכירת י"ג**, ודי למלא שטר אחד עבור שתי המכירות. ובכדי להבדיל בין המקומות שמשכיר בי"ד למקומות שמשכיר בי"ג, סוכם עם הגוי [ונכתב בשטר] כי **כל המקומות שיסומנו עד השקיעה**

של יום י"ג [לפני זמן חיוב בדיקת חמץ] **יושכרו בי"ג ניסן, וייפטרו מבדיקה.** וכל המקומות שיסומנו לאחר מכן, עד סוף זמן ביעור חמץ, יושכרו בי"ד ניסן, וממילא יתחייבו בבדיקה בליל י"ד [לדעת האחרונים המחמירים כנ"ל].

אמנם אם ישנם מקומות מסוימים שאינו רוצה לבדקם [וכגון שהם מקומות גדולים שהבדיקה בהם קשה וכד'], אך ברצונו להשתמש בהם במהלך ליל ויום י"ד [וכגון משרד/ארון שמשתמש בהם בליל/ביום י"ד ולא רוצה לבדקם], עליו לסמנם רק לאחר השקיעה, ולסמוך על הדעות המקלות שאף מקומות שמשכיר בי"ד פטורים מבדיקה.

יב. דין היוצא מדירתו לכל ימי החג [לפי האמור בסע' הקודם]:

אם יוצא לפני ליל בדיקת חמץ - ימלא שטר מכירת חמץ, וישכיר את כל דירתו לגוי בי"ג ניסן, ע"י שיכתוב בשטר [בשורה השנייה מתחת לטבלה, במקום המיועד] 'ו-כל הדירה מושכרת לגוי בי"ג', [ואם לא ציין זאת בשטר, די שיסמן לפני השקיעה על דלת ביתו מבפנים 'כל הדירה מושכרת לגוי']. [ולפי מה שמחמירים שלא למכור חמץ בעין, יוציא מביתו את כל החמץ לפני שיוצא]. ויקיים מצות בדיקת חמץ ע"י שיבדוק את הדירה/חדר ששוהה בו בימי החג, בברכה.

אם יוצא לאחר השקיעה של ליל בדיקת חמץ [ואינו רוצה לבדוק את ביתו] - יסמוך על הדעות המקלות שאף מקומות שמשכיר בי"ד פטורים מבדיקה, ויקיים מצות בדיקת חמץ ע"י שישאיר מקום אחד [כגון הכניסה לבית] שאותו יבדוק. ולפיכך יכתוב בשטר [בשורה השנייה מתחת לטבלה, במקום המיועד] 'ו-כל הדירה מושכרת לגוי, חוץ מהכניסה לבית'.

יש להעיר שאם עדיין לא בדקו חמץ במקום בו הוא ישהה בחג, חובה עליו לבדוק גם את הדירה/חדר הנ"ל כשיגיע לשם [ואם המקום כבר נקי היטב, ואינו מחביא פתיתי חמץ לפני הבדיקה, יבדוק ללא ברכה]. ובאופן שמגיע לשם לפני עלות השחר, יכול להשכיר את כל דירתו לגוי [ואינו צריך לשייר חדר אחד], כי מקיים מצות בדיקת חמץ במקום ההוא.

יג. קטניות, ממרחים, חטיפים, שאין בהם דגן, אף אם השתמשו בהם במשך השנה, אפשר למכור לגוי.

שטר הרשאה [מכירת י"ג וי"ד]

אני החתום מטה _____ הגר ברחוב _____ מס' _____ עיר _____ נותן כוח רשות והרשאה להרב עמרם פריד שליט"א או לאחד מבאי כוחו לעשות בימים י"ג וי"ד ניסן תשפ"ד עם כל מיני חמץ, ותערובת חמץ, וחמץ נוקשה, וכל חשש חמץ הידועים לי ושאינם ידועים לי הן שלי המונחים ברשותי או ברשות אחרים, והן של אחרים שברשותי או באחריותי, והן אלו שייפו את כוחי למכור את חמצם, ואף מה שעתיד לבוא לרשותי עד מועד ביצוע המכירה. כאדם העושה בתוך שלו כולל מכירה מתנה הפקר וביטול כרצונו וכראות עיניו, דברי החמץ כוללים את החמץ הדבוק לכלים. וכן בהמות ועופות ושאר בעלי חיים הניזונים גם היום ממני דגן ואת הדגן המיועד להאכיל ממנו את בעלי החיים

מחיר	כמות	סוגי החמץ (אם לא ידוע שיש חמץ ממש - אין צריך לפרט)
		לחם / חלות / פיתות
		פירורי לחם / צנימים
		וופלים / עוגיות / ביסקוויטים / מיני מאפה
		דייסות / קווקר / קמח / סולת-ממיני דגן / מטרנה
		בורגול / אטריות / פתיתים / פסטות לסוגיהם
		חטיפים: שלוח / ביסלי וכדומה
		וויסקי / שכר / משקאות חריפים
		מניות..... מס' חשבון.....
תרופות / ויטמינים / נבט חיטה / שימורים / ממרחים / ממתקים / תבלינים וכן כל דבר שיש בו חשש חמץ ואף מה שלא מפורט כאן וכנ"ל		

כל החמץ הכלול בהרשאה זו מונח בעיר _____ ברחוב _____ קומה _____ דירה _____ בכל המקומות המסומנים ו

וכן הנני מיפה את כוחו של הרב הנ"ל או באי כוחו בתאריכים הנ"ל להשכיר בי"ג ניסן את כל המקומות המסומנים, וכן להשכיר בי"ד ניסן את כל המקומות שעליהם ובהם נמצאים דברי החמץ כולל הקרקע, הארונות, המדפים, הכלים, וכל המקומות שמונחים שם מן המוצרים הנזכרים לעיל שנכללים בהרשאה זו. וגם להשכיר את הכלים וכדו' שדבוק ו/או מונח בהם חמץ, וכן את המקומות שמתחת לכלים הנ"ל. שכירות כל הנ"ל היא עד כ"ה ניסן.

וחוץ מזה להשכיר בי"ד ניסן עד כ"ה ניסן את השטח שמאחורי המקרר לצורך קנין אגב.

המפתחות של החדרים/הבתים/המחסנים/החנויות/המפעלים ניתן להשיגם בטלפון _____

והנני ממנה את הרב הנ"ל או באי כוחו, כשליח וכמורשה לבצע את הפעולות הנ"ל לעשות בימים י"ג וי"ד ניסן תשפ"ד את כולן או חלק מהן על ידי עצמו או על ידי אחרים ובאיזה תנאים ואופנים שירצה, הן מדין שליחות והן מדין זכיה, וכן לעשות את כל סוגי הקניינים עם הקונה, כל מה שדרוש לצורך המכירה כדת וכדין, כאדם העושה בתוך שלו, ופיו יהא כפי וידו כידי והודאתו כהודאתי, ולא אוכל לטעון כנגדו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, הכסף שיקבל כדמי קדימה יהא שייך לו אם ירצה, ואני מתחייב למסור לקונה את מפתחות החדרים והמקומות הנ"ל בזמן שיידרש ממני, וכן לאפשר לו את המעבר אל החמץ והמקומות השכורים. ושטר הרשאה זה לא יפסל בקני את וחמור, ולא בחסר ויתר, ולא בטשטוש ומחק וספק בלשון, הכל יהיה לטובת המוכר ולתועלתו ותוקפו ככל חומר שטרות העשויין כתיקון חז"ל דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי, בביטול כל המודעות, וכתוקף יפיו כוח בלתי חוזר לפי חוקי הממשלה. ולא אוכל לטעון שההרשאה והקניינים נעשו לצרכים דתיים בלבד ולא יגרע כוחו בשום פסול בעולם. כל דין ודברים לגבי שטר הרשאה זו והמכירה לגוי הנובעת מזה יתקיים בפני הבורר הרב הנ"ל, חתימתי על שטר זה מהווה חתימה על הסכם בוררות הנהוג אצל הרב הנ"ל.

וליתר תוקף ועוז נעשה כל הנזכר לעיל בקנין אגב סודר במנא דכשר למקניא ביה, בפני ב"ד חשוב ומעכשיו, באופן שאין בו אסמכתא והכל נעשה באופן המועיל ביותר והכל שריר וקיים

ועל זה באתי על החתום _____

הלכות חול המועד

סעודת אסתר: כתב המשנ"ב (סי' תצ ס"ק ב) "כתבו הספרים דטוב לעשות ביום שני [היינו, א' דחזה"מ בא"י] בסעודה איזה דבר לזכר סעודת אסתר, שביום ההוא נתלה המן"

דיני יעלה ויבוא

השוכח יעלה ויבוא בברכת המזון -

בליל הסדר - בין איש ובין אישה חוזרים.

ביו"ט ראשון של פסח [ביום] ובשביעי של פסח: לבני אשכנז - איש חוזר ואישה אינה חוזרת, ולבני ספרד אף איש אינו חוזר.

בשאר ימי חוה"מ ואפילו בשבת חוה"מ - בין איש ובין אישה אינם חוזרים.

השוכח יעלה ויבוא בתפילות חול המועד -

בכל תפילות חוה"מ, השוכח יעלה ויבוא, חוזר לראש.

אם נזכר לפני שהתחיל מודים, יאמר יעלה ויבוא וימשיך מודים מבלי לחזור על 'ותחזינה עינינו'.

אם נזכר לאחר שהתחיל מודים, כל שלא סיים תפילתו חוזר לרצה.

אם סיים תפילתו, אף שלא עקר רגליו, אם אינו רגיל לומר תחנונים אחר התפילה, חוזר לראש.

נזכר לאחר תפילת מוסף שלא אמר יעלה ויבוא בשחרית, יחזור ויתפלל שחרית ויתנה שאם אינו מחויב לחזור ולהתפלל, תהא תפילתו נדבה. ובשבת, שאין תפילות נדבה, יחזור ויתפלל ללא תנאי.

המסופק אם אמר יעלה ויבוא - (לבני אשכנז בלבד)

אם בשעת התפילה או לפנייה היה בדעתו לומר, והספק נתעורר לו זמן רב לאחר התפילה, אינו חוזר.

אם בשעת התפילה או לפנייה לא היה בדעתו לומר, והספק נתעורר לו מיד לאחר התפילה, חוזר לראש.

אך אם היה בדעתו לומר והספק נתעורר מיד לאחר התפילה, או שלא היה בדעתו לומר והספק נתעורר לו זמן רב אחרי התפילה, יחזור ויתפלל ויתנה שאם אינו

מחויב לחזור ולהתפלל, תהא תפילתו נדבה. בשבת, שאין תפילות נדבה, אינו חוזר ומתפלל.

שמחה בחול המועד

מצווה לאכול סעודת פת אחת ביום ואחת בלילה, אך אין חובה בכך.

חובה לשתות יין שישפיע עליו או בלילה או ביום, ולכתחילה יש לשתות בין ביום ובין בלילה [ודי בפחות מרביעית, ואפשר לשתות שליש יין ושני שליש מיץ ענבים, או עכ"פ שישית יין אם מורגש בו היטב טעם היין].

מצווה לאכול בשר או בלילה או ביום, ואם אין לו בשר יאכל עוף.

כללי חול המועד ועשיית מלאכות

חוה"מ מותר בעשיית מלאכה, בתנאי שהיא גם מעשה הדיוט וגם לצורך המועד. אך מעשה אומן אסור אפי' לצורך המועד, ומעשה שלא לצורך המועד אסור אפי' מעשה הדיוט.

לצורך אוכל נפש ומכשיריו, וכן לצורך דבר האבד, וכן לצורכי רבים - הותר מעשה אומן.

טבילת כלים בחול המועד - מותרת.

מותר לתקן טלפון בחוה"מ רק תיקון שהוא מעשה הדיוט [דהיינו שכל אחד יודע לעשות אותו], אך מעשה אומן - אסור.

מותר לקשור ציציות בחוה"מ, אף שלא לצורך המועד, ואף לצורך אחרים [בתנאי שלא לוקח שכר].

כתיבה בחול המועד

אסור לכתוב או למחוק שלא לצורך המועד אפילו אות אחת או ספרה אחת.

הקלדה במחשב או בטלפון דינה ככתיבה, אך לצורך המועד מותר מפני שהוא מעשה הדיוט.

מותר לילדים עד גיל מצוות לצייר, להדביק מדבקות ולשחק בפלסטלינה.

מותר לכתוב דברי תורה בין ביד ובין במחשב, מפני שנחשב כדבר האבד.

מותר לכתוב אגרות שלום, וכן מותר לדרוש בשלום חברו בין בכתב ובין בכל אמצעי שהוא, וכן מותר לכתוב מכתבים בין החתן וכלה.

צילום בחול המועד אסור, אא"כ זהו אירוע שלא יחזור על עצמו לאחר המועד.

תספורת ונטילת ציפורניים

אסור להסתפר ולהתגלח בחול המועד, אך שפם מותר לגלח אם לא השאירו בכוונה לגלחו במועד.

מותר לאישה לספר את שיער גופה ואפי' ע"י אישה המומחית לכך.

אסור לאשה לספר שיער ראשה אלא לצורך צניעות או לצורך טבילה.

לדעת השו"ע מותר ליטול ציפורניים בחוה"מ, אך לדעת הרמ"א אסור לגדולים ליטול ציפורניים בחול המועד, בין ציפורני הידיים ובין ציפורני הרגליים, אך מותר לחתוך אותן בשיניים או בידים [ובמקום הצורך, אפשר להתחיל עם כלי ולהמשיך בשיניים או בידים]. ציפורני קטנים מותר אף לדעת הרמ"א.

דין נטילת ציפורניים בערב שבת חול המועד: מי שנטל ציפורניו בערב פסח [או בערב שבת שלפני פסח, בשנים שפסח חל ביום א'], יכול ליטול ציפורניו בחול המועד עם כלי. אם לא נטל ציפורניו בערב פסח, מותר ליטול בערב שבת חוה"מ רק אם רגיל ליטול בכל ערב שבת.

כיבוס ותפירה

אסור לתפור בחוה"מ, אך תפירה שאינה מעשה אומן, דהיינו תפירה ביד באופן שמשאיר רווח בין תפר לתפר, ואחד למעלה אחד למטה, אחד למעלה אחד למטה וכך לכל אורך מקום התפר – **מותרת לצורך המועד**. וכן מותרת הדבקת הבגד לצורך המועד.

תפירת כפתור לצורך המועד מותרת, אך יתפור בצורה רפויה [דהיינו, הרגיל לתפור ב-4 חורים – יתפור ב-2, והרגיל ב-2 יתפור ב-1, והרגיל ב-1 יתפור בצורה רפויה].

אסור לכבס בגדים, ואפי' את מקצת הבגד, אך מותר לנקות כתם מקומי לצורך המועד.

איסור כיבוס כולל מפות וסדינים, אבל אם המפה מלוכלכת לגמרי באופן שא"א להשתמש בה כלל – מותר לכבסה.

מותר לכבס מגבות שדרך להחליפן כל יום.

בגדי קטנים בגיל שעדיין מלכלכים בגדיהם [בערך בגיל 8-9] **מותרים בכיבוס**.

מותר לצחצח נעליים בחול המועד, וכן מותר להבריש כובע.

מותר לגהץ בגדים בחול המועד [אא"כ יש מנהג אחר], אך אין ליצור קפלים חדשים.

מותר לנקות כלי כסף שדרך לנקות אותם לעיתים קרובות.

בגד העלול להיהרס אם לא יכבס – מותר לכבסו.

בכל המקרים הנ"ל שמותר לכבס – **אסור לצרף לאותה מכונה בגדים האסורים לכיבוס**.

מותר לייבש בגדים במכונת ייבוש, וכן מותר לתלות בגדי קטנים בחוץ אך ייבוש בגדי גדולים מותר רק בתוך הבית.

מותר לשטוף את רצפת הבית כרגיל בכל שבוע.

מסחר בחול המועד

מותר לפתוח כרגיל חנות מוצרי מזון שאינו מתקיים כגון חלב וירקות, ומותר למכור בחנות זו אף מוצרים המתקיימים לזמן רב, ומותר לקנותם **רק לצורך המועד**.

אסור לפתוח חנות משחקים, אופניים, תכשיטים ובגדים בצורה רגילה, אלא רק בשינוי כגון, שאם יש שתי דלתות – יפתח רק דלת אחת, ואם יש דלת אחת – יפתח רק את חלקה.

מותר לקנות משחקים, אופניים, תכשיטים ובגדים לצורך המועד, אך **אם החנות אינה פתוחה כדין כאמור לעיל – אסור לקנות בה**, אלא יש לקנות במכירות ביתיות או בחנויות מזון המוכרות גם את המוצרים הנ"ל.

כמו כן מותר לקנות מוצרים [אפי' שלא לצורך המועד] אם הם במבצעים מיוחדים שלא יחזרו על עצמם לאחר חול המועד, ודווקא בחנויות הפתוחות כדין כנ"ל.

סדר מוצאי שבת חוה"מ

אין אומרים 'ויהי נועם', ואומרים 'ויתן לך' (פמ"ג ס"י רצה, ועיי' ערוה"ש שם שאין לומר), ומבדילים כרגיל כבכל מוצאי שבת בנר ובשמים [מעיקר הדין אפשר לברך 'בורא מיני

יד. ג'לי יש להכינו מעריו"ט כיון שטעמו טוב כשנעשה מבעו"י ואולי טוב אף יותר (עי' סי' תצה"מ"ב ס"ק ח).
טו. לש עיסה ביו"ט מותר להפריש ממנה חלתה ביו"ט, ואם לש בעריו"ט אסור להפריש ביו"ט (סי' תקו).

עיבוד באוכלין

טז. לכתחילה יש למלוח ירקות רק בצורה המותרת בשבת ע"י נתינת שמן וכדו' ואם אין לו אפשרות מותר למלוח כרגיל אבל כבישת ירקות ביו"ט אסורה כיון שהדרך לעשותה לימים רבים (סי' תק סע' ה).

רחיצה ביום טוב הלכה למעשה

מעיקר הדין מותר לרחוץ במים קרים, אך בני אשכנז נהגו שלא לרחוץ בהם מכמה חששות. אולם במקום צער מותר לרחוץ במים קרים. גם במים חמים ישנם אופנים המותרים כפי שיתבאר להלן – וגם בזה ההיתר הוא במקום צער בלבד.

א. דיני רחיצה במים חמים ביו"ט

א. רחיצת כל הגוף במים חמים אסורה.
ב. רחיצת כל הגוף אבר – אבר בחמים שהוחמו ביו"ט אסורה. אך אם המים הוחמו מערב יו"ט – מותר לרחוץ אבר אבר [רחיצת אבר – אבר הכוונה עם ניגוב בין כל אבר ואבר שרוחצים]. ולבני ספרד מותרת רחיצת כל הגוף במים חמים שהוחמו מערב יו"ט.
ג. רחיצת פניו ידיו ורגליו מותרת גם בחמים שהוחמו ביו"ט.
ד. רחיצת מיעוט הגוף מותרת, ואף בחמים שהוחמו ביו"ט [עכ"פ שהוחמו בחמה].

ב. דיני חימום מים ביו"ט לרחיצת הגוף

א. אסור לחמם מים ביו"ט עבור רחיצת כל הגוף, ואף אם כונתו לרחוץ אבר אבר.
ב. מותר לחמם מים ביו"ט לרחיצת פנים ידים ורגלים.

ג. נחלקו הראשונים האם מותר לחמם מים ביו"ט כדי לרחוץ מיעוט הגוף, ולמעשה בחימום מים על האש וכן במים חמים שהוחמו על ידי בוילר חשמלי – המיקל יש לו על מי לסמוך. ובחימום מים על ידי דוד שמש ניתן להקל לכתחילה [ובתנאי שלא נכנסים מים קרים לדוד, אם נכנסים מים קרים – ראה בסע' הבא].

ד. הפותח ברז מים חמים שהוחמו על ידי דוד שמש וכפועל יוצא מים קרים נכנסים לדוד השמש, לכאורה יש איסור בדבר כיון שהמים הקרים מתבשלים כעת בתוך הדוד שלא לצורך [שהרי בדרך כלל לא משתמשים בכל המים שבדוד]. אמנם מי שמקל לפתוח לצורך רחיצה באופן המותר [לצורך פנים ידיים ורגליים או מיעוט הגוף או שפותח לצורך שטיפת כלים], אין למחות בידו, אך אין להקל בכך לכתחילה.

בשמים' על ציפורן, משום שבזמננו אין חשש חמץ באלכוהול שבו. החושש לחמץ בציפורן – יברך על הדסים].

הדלקת נרות שביעי של פסח

מצוה להדליק נרות יו"ט [ומברכים 'להדליק נר של יום טוב' ואין מברכים 'שהחיינו']. יש הנוהגים להדליקם בערב יו"ט ויש הנוהגים להדליק ביו"ט סמוך לסעודת החג, ומי שאין מנהג בידו יש להדליק בערב יו"ט.

מהלכות יום טוב

[להלכות יו"ט בהרחבה – ראה 'אזמרה לשמך 95']

בורר (סי' תקד בבה"ל ד"ה 'משום', סי' תקו סע' ב, סי' תקי)

א. לגבי הוצאת עצמות מדגים או בשר יש להקל כיון שאין דרך להוציאו מבעוד יום.
ב. וכן בהנ"ל לגבי מקלף ושימוש במצקת מחוררת – הגם שאין דרך לעשות כן מערב יו"ט – מותר.
ג. שריית חסה במים ביו"ט לנקותה מתולעים אסורה (מג"א סי' תקי ס"ק ד בשם היש"ש וצ"ב).

טחינה ביו"ט (סימן תקד ס"ק יא, יט, שעה"צ יח, לו)

ד. מותר לחתוך ביו"ט ירקות לסלט בלי שינוי כיון שהוא כמו שום בצל ושחלים שא"צ שינוי.
ה. מותר לרסק ירקות במזלג אף ללא שינוי כלל.
ו. מותר לגרד במגרדת [פומפיה] פירות וירקות ביו"ט, ונכון לשנות ע"י שיעשה זאת על השולחן וכדו' או שישתמש במגרדת מצידה השני.
ז. מותר לחתוך פירות וירקות לחתיכות גדולות קצת כדרכו בסלייסר, ואם חותך לחתיכות קטנות דינו כמגרדת שנכון לעשותו בשינוי.
ח. מותר לכתוש שום בכותש שום כדרכו, ונכון גם בזה לשנות.
ט. מותר למעוך תפוז"א במועך תפוז"א ונכון לעשות כן בשינוי כגון על שולחן וכדו'.

דישה וסחיטה

י. ביו"ט אסור לסחוט פירות מכיון שמלאכת דש לא הותרה ביו"ט ומותר לסחוט לתוך אוכל כמו בשבת (סי' תצה).
יא. דין שימוש במגבונים לחים ביו"ט הוא כבשבת, וכן לגבי שטיפת כלים בסקוטש – דין יו"ט כשבת.
יב. שאיבת חלב ביו"ט דינה כבשבת (עי' סי' תקה).

לש (סי' תקו)

יג. לישה הותרה ביו"ט ולכן מותר להכין סלט ביצים ומיונז ביו"ט כרגיל.

ג. גדרי 'הוחמו בערב יו"ט - וביו"ט'

א. סיר שהוסר מעל האש לפני כניסת החג המים שבו נחשבים 'הוחמו מערב יו"ט'.

ב. אם הניחו את הסיר על האש ביו"ט עצמו נחשב 'הוחמו ביו"ט'.

ג. הניחו סיר על האש בערב החג ונשאר שם בחג, נחלקו בדבר האם חשיב הוחמו בערב יו"ט או ביו"ט (רעק"א או"ח סי' שכו, תוס' ישנים שבת לט), ולהלכה נחשב כ'הוחמו מערב יו"ט'.

ד. המערב מים קרים במים חמים שחוממו מערב החג - נחלקו הפוסקים בדבר, יש אומרים שדינם כמים שהוחמו בערב יו"ט, ויש הסוברים לתלות זאת במטרה שלשמה עירב את המים - אם כוונתו לקרר את המים החמים - חשיב 'הוחמו בערב יו"ט', ואם המטרה להרבות במים חמים הוי 'הוחמו ביו"ט'. להלכה אין לחלק ובכל אופן הוי כמים שהוחמו מערב יו"ט.

ד. רחיצת תינוק

א. **תינוק שרגילים לרחצו בכל יום**, מותר לרחוץ כל גופו ביו"ט, ואף בחמין שהוחמו ביו"ט. וההיתר לחמם מים ביו"ט לרחיצת כל גופו של תינוק, הוא רק אם חלק מהמים שבסיר שהונח על האש ישמשו לשתייה או לצורך שטיפת כלים - ואז אפשר יהיה להשתמש בשארית המים לרחיצת כל גופו של התינוק.

ב. תינוק שאין רגילים לרחצו בכל יום, דיני רחיצתו - כגדול.

ה. סיכום הלכה למעשה

אופנים של רחיצה המותרת -

- הנחת סיר מים על האש לצורך רחיצת פנים ידיים ורגליים - מותרת ביו"ט.
- חימום מים לרחיצת מיעוט הגוף - ראה לעיל סעיף ב אות ג.
- רחיצת כל הגוף אבר אבר מותרת אם הסיר היה מונח על האש לפני כניסת החג (סע' א אות ב).

באופן זה אפשר גם להוסיף מים קרים למים שחוממו מערב יו"ט, וירחץ בהם כל גופו אבר אבר.

כאמור לעיל סעיף ב' אות ד', **אין להשתמש במים מדוד שמש אף לרחיצת פנים או שטיפת כלים כיון שנכנסים מים קרים לדוד והם מתבשלים ללא צורך**, ואף לסוברים שבמעשה אחד של הוצאת מים מותר השימוש בדוד שמש אף שנכנסים מים קרים - מותר רק לצורך רחיצת פנים ידיים ורגלים [ולצורך מיעוט הגוף, עי' לעיל סעיף ב אות ג וכן לצורך שטיפת כלים, אבל לצורך רחיצת כל הגוף אבר אבר וכן לצורך רחיצת כל גוף התינוק - אסור].

כאמור לעיל סעיף ד אות א, תינוק שרגילים לרחצו כל יום, מותר לרחצו ביו"ט, ואף במים שהוחמו ביו"ט, אך אסור לחמם מים לצורך כך. אך מותר לחמם מים

באופן שחלק מהמים משמשים לצורך שטיפת כלים, כאמור שם. ולמקלים להשתמש בדוד שמש ביו"ט, אפשר לפתוח את ברז המים החמים באמבטיה, לצורך שטיפת כלים, ואז להשתמש במים גם לצורך רחיצת התינוק. [אך לצורך רחיצת גדול, אי אפשר להקל בכך, כיון שרחיצת כל הגוף אבר אבר בחמין שהוחמו ביו"ט - אסורה].

שו"ת בהלכות פסח

א. שאלה: בן א"י הנמצא בחו"ל בפסח, כיצד ינהג בליל יו"ט שני.

תשובה: יש לחלק בין מקרה בו הוא אוכל בבית לבדו, לבין מקרה בו הוא מתארח אצל משפחה מקומית.

אם הוא אוכל בבית לבדו וכן אם נמצא בחדר פנימי ואין חשש שאנשים מבני המקום רואים אותו - לא יערוך סדר, אבל אם הוא מתארח אצל משפחה מקומית - ישתתף עימם בעריכת הסדר ובמצוות הלילה, ויאמר עמם את ההגדה, ויזהר שלא לברך את הברכות שמברכים בעת ההגדה [קידוש, 'על אכילת מצה/מרור', ברכת אשר גאלנו, ברכת כוס שני ורביעי (לבני אשכנז)] אלא יבקש מבן חו"ל שיוציאו. אך על כוס ראשון ושלישי יכול לברך].

מקור: חיי אדם כלל קג ס"ד, וראה בהרחבה אזהרה לשמך פסח ב, דיני יו"ט שני

ב. שאלה: משרד שנשאר סגור כל הפסח האם אפשר להשאיר שם דברי חמץ ולמכור את המקום לגוי.

תשובה: נוהגים שלא להשאיר שם חמץ ממש [וכגון אטריות, פתיתים, עוגיות, ביסקוויטים וכו']. וממרחים שימורים ותבלינים אפשר למכור. מקור: סי' תמח

ג. שאלה: נוסע לפני יום בדיקת חמץ למלון בחו"ל, כיצד ינהג.

תשובה: ישכיר את ביתו לגוי [לכתחילה במכירת י"ג] ויעשה מכירת חמץ, ויוציא מהבית את החמץ בעין, ויעשה בדיקת חמץ בברכה במלון בו הוא שוהה, וראה בהרחבה לעיל בהלכות מכירת חמץ. מקור: סי' תלו ס"ק לב, סי' תלז

ד. שאלה: כיצד ינהג אדם המשכיר את דירתו לחילוני, לעניין מכירת חמץ.

תשובה: מעיקר הדין אין בזה איסור, והרוצה להחמיר יפקיר את חלקו בפני ג'.

ה. שאלה: האם אפשר לשלוח אדם אחר במקומי למכור את החמץ ולמנות אותו לשליח בטלפון.

תשובה: לכתחילה ראוי שאדם ימכור בעצמו אך אם אין אפשרות - אפשר אפילו למנות שליח בטלפון.

מקור: סי' תמח, חו"מ סי' קפב

ו. שאלה: המוכר תנור אפיה במכירת חמץ, האם אפשר לכסותו ולהניח מעליו את כירת הגז של פסח.

תשובה: יש לציין בשטר המכירה שמוכר את התנור 'פרט לרשות להשתמש מעליו'. מקור: סי' תמח

ז. שאלה: האם צריך לכסות את הדברים שמוכרים לגוי לפסח.

תשובה: אם זה לא חמץ גמור מספיק להדביק מדבקה שכתוב עליה 'מכור לגוי', ולא צריך לכסות. אך אם זה חמץ גמור חייב לכסות. מקור: או"ח סי' תמ, וסי' תנא סעיף א

ח. שאלה: האם צריך לנקות סירים משיירי לכלוך ושומן לפני מכירתם לנכרי לפסח.

תשובה: אין צורך.

ט. שאלה: ארון בגדים שנמכר במכירת חמץ ואחר כך נזכר ששכח להוציא ממנו בגד שאין בו חשש חמץ, האם יכול לפתחו בפסח.

תשובה: במכירת חמץ משכירים לגוי את כל הארון, כי מטרת המכירה לא רק למכור את החמץ הממשי, אלא לפטור את המקום מבדיקה, ואם כן כיון שהמקום מושכר לנכרי אי אפשר לפותחו. ומכל מקום **באופן חד פעמי** אפשר להוציא כי הגוי לא מקפיד. מקור: סי' תמח

י. שאלה: אדם המוכר חמץ ומשכיר את מקומו לגוי, עד מתי יכול להכניס ולהוציא דברים מהמקומות שציין בשטר המכירה.

תשובה: עד שהרב עושה את המכירה [עד זמן שהמכירה חלה]. מקור: סי' תמח

יא. שאלה: האם אדם שיודע על יהודי שלא מכר את החמץ, יכול למכור עבורו בלי ידיעתו.

תשובה: יכול לעשות כן רק אם חברו לא משתמש בחמץ בפסח.

מקור: או"ח סי' תמח, שו"ת חת"ס אבהע"ז סי' יא, קצוה"ח סי' רמג ס"ק ח

יב. שאלה: אם חלק מן החמץ המכור נמצא במחסן בקומה הראשונה של הבניין. צריך למכור את המחסן בנפרד או שדי במכירת הבית.

תשובה: יש לציין זאת בשטר המכירה. מקור: או"ח סי' תמח

יג. שאלה: אדם שהשכיר ביתו לגוי, אך לא מכר חמץ. האם נהג כהלכה.

תשובה: כתב הח"י אדם (כלל קיט סעי' יח) שצריך לבדוק את החמץ ולבער אף שהוא ברשות הגוי [ורק אם השכיר גם את המקום לגוי אז פטור מבדיקה בטרחא מרובה (כמשנ"ב סי' תלג ס"ק כג)]. מקור: סי' תלז

יד. שאלה: האם אפשר למכור לגוי תבלינים.

תשובה: אפשר, כיון שאין בזה חמץ כלל, ולכל היותר הוא חשש תערובת חמץ. מקור: סי' תמח

טו. שאלה: האם אפשר למכור חבילת חיטה סגורה או גריסים במכירת חמץ.

תשובה: אם החיטה או הגריסים לא באו בבית במגע עם מים, זה עדיין לא חמץ ואפשר למכור. מקור: סי' תמח

טז. שאלה: האם בני אשכנז צריכים/מוותרים למכור את הקטניות לגוי או שצריך לזרוקם.

תשובה: מעיקר הדין מותר להשאירם מבלי למכור, אך נהגו למכור קטניות שאין עליהם כשרות לפסח. מקור: סי' תנג

יז. שאלה: האם מותר למכור במכירת חמץ דייסת דגנים, שאחרי פסח יהיה קשה להשיג אותה, והילד מעדיף דווקא אותה.

תשובה: יש להשתדל מאד לא למכור חמץ בעין, אבל אם לאחר הפסח לא יהיה ניתן להשיג את זה, מכיוון שהילד צריך דווקא את זה, אפשר להקל. ולכתחילה יש לציין עם פירוט המחיר בשטר מכירת החמץ.

יח. שאלה: שיבולת צבועה בירוק המשמשת לקישוט בזר פרחים האם צריך לבערה לפני פסח.

תשובה: אפשר למכור אותה לנכרי. מקור: או"ח סי' תמב סעיף ט

יט. שאלה: האם יש דעה הסוברת שאין לסמוך על מכירת חמץ בעין.

תשובה: האליה רבה (סי' תמח) כתב לא למכור חמץ, וכן הרעק"א (במכתבים) כתב שלא למכור, ויש טעמים נוספים מדוע לא למכור, ואחד מהם הוא מפני שהגוי לוקח אחריות, וברוב המקרים אם יינזק החמץ לא מתכוון וגם לא יוכל לשלם [ואף שהחמץ מבוטח, מאחר ואין הגוי משלם על הביטוח, הוא לא יוכל להשתמש בו]. וטעם נוסף הוא מפני שיש מחלוקת איך לעשות את המכירה, האם דווקא עם ערב קבלן או דווקא בלי ערב קבלן. ולעניין תערובת חמץ, ראה אזמרה לשמך פסח ב.

כ. שאלה: האם יש חשש באכילת חמץ בעין שנמכר לגוי

תשובה: חמץ שנמכר לגוי, מעיקר הדין מותר (כמבואר בתוספתא פסחים פ"ב ה"ו, ושו"ע סי' תמח ס"ג). אך דעת הגר"א (מעשה רב סי' קפא) להחמיר ולא לסמוך על מכירת החמץ. ולכן **למעשה מעיקר הדין מותר, ויש מחמירים.**

קמח: בזמננו הוא נחשב לפחות כספק חמץ, ולכן למעשה למחמירים שלא לאכול חמץ שנמכר, יש מקום להחמיר אף בקמח שנמכר [אף שקמח יותר קל מחמץ גמור, כיון שהוא רק ספק].

אנשים שקשה להם להקפיד שלא להשתמש בחמץ שנמכר לגוי [ובפרט בקמח, שפעמים רבות קשה להחמיר שלא לסמוך על מכירתו], יכולים לסמוך על עיקר הדין שמותר. אך אם יכול להשיג בקלות מאפים מקמח שנטחן לאחר הפסח או מטחינה יבשה, יש מקום להחמיר בזה.

קמח יבש או קמח מטחינה יבשה: פעמים רבות משפרי האפייה או חומרים אחרים שיש בהם חמץ נמכרו לגוי, ולפעמים דינם כמעמיד או כדבר שעבד

כח. שאלה: האם יין שהיה בארון שנמכר לפסח הפך ליין נסך.

תשובה: אין בזה שום חשש. מקור: ע"ז סא, יו"ד סי' קכט

כט. שאלה: בטעות קניתי מיד אחרי פסח בקבוק ויסקי בחנות בבעלות יהודית, שלא עשתה מכירת חמץ. האם אפשר לתת את הבקבוק לגוי שעשה אצלי עבודה, או שזה נחשב הנאה מחמץ שעבר עליו הפסח.

תשובה: אסור ליהנות ממנו ואסור אף לתת אותו לגוי, כיון שגם זה נחשב להנאה. מקור: עירובין סד; תוס' פסחים כב:

ל. שאלה: חמץ שהיה בפסח במקפיא בגלל ששכחו לזרקו לפח, האם מותר להשתמש בו לאחר הפסח.

תשובה: אם עשו מכירת חמץ בבית, אפילו שלא התכוונו למכור את החמץ שנמצא במקפיא כי לא ידעו על קיומו, מותר ודינו ככל חמץ הנמכר לגוי.

מקור: סי' תמח

לא. שאלה: בית המשמש לשינה בלבד בפסח [או בחלק ממנו]. כיצד יש לנהוג בבדיקת חמץ.

תשובה: רצפת הבית אינה טעונה בדיקה וביעור כיון שהפירורים נדרסים ברגל, ורק זוויות הבית טעונות בדיקה וביעור, ואם שוטפים את הרצפה במים אף הזוויות אינן טעונות בדיקה וביעור. את הארונות בשאר המקומות שיודעים שישתמשו בהם בפסח צריך לבדוק, ואת שאר הארונות ימכרו. מקור: סי' תמח

לב. שאלה: האם נכון להדר לפטור ע"י שסק וכדו' את ברכת שהחיינו על בדיקת חמץ.

תשובה: אין מברכים שהחיינו, ויש הנוהגים לפטור ע"י פרי חדש, אך המנהג הנפוץ שלא לחשוש לזה. מקור: דעת הרא"ש ורוב הראשונים שלא לברך (טור סי' תלב), ודעת בעל העיטור ור' ירוחם לברך, ועי' בא"ח (שנה א פרשת צו ס"ה)

לג. שאלה: האם צריך לכבות את תאורת החשמל בשעת בדיקת חמץ.

תשובה: כל אחד יבדוק באופן שהוא מרגיש שיבדוק בצורה הטובה ביותר – עם אור דולק או כבוי.

לד. שאלה: מי שאינו בכור, ויש לו בן בכור פחות מגיל י"ג, האם צריך להתענות עבורו.

תשובה: צריך להתענות, ויתענה עד הלילה [עד קידוש החג] אם אינו מסיים מסכת או משתתף בסיום. מקור: סימן תע לה. שאלה: כאשר אדם מבער חמץ עבור אדם אחר. האם צריך לומר את שמו של המשלח כשאומר את הנוסח של ביעור חמץ.

תשובה: השליח רק מבער ושורף את החמץ עבור משלחו, אבל אין השליח אומר את נוסח הביטול עבור משלחו, אלא המשלח עצמו צריך לאמרו, ואפילו שלא נמצא במקום הביעור. אם המשלח אינו יכול לומר את נוסח הביטול, יאמר השליח 'כל חמירא דאיכא ברשותיה דפלוני וכו'.

לטעמא, שיש בהם איסור אף שהם בתערובת, ואף אם יש שישים נגדם – ולפיכך יש מקום להחמיר אף בהם. כאמור, בשעת הצורך יש לסמוך על עיקר הדין שהמכירה מועילה. ויש לדעת שעדיף לקנות אחר הפסח חמץ בעין שנמכר, מאשר למכור בעצמו חמץ בעין בפסח. טעם הדבר הוא משום שאם המכירה לא טובה, אזי אחר הפסח הוא נדון דרבנן, ובפסח הוא נדון דאורייתא.

מוצרים סגורים בהשגחת העדה החרדית, שמופיע עליהם שעשויים מקמח יבש, או מקמח שנטחן לאחר הפסח – הכוונה לכל הרכיבים, ומותר להשתמש לכתחילה.

כא. שאלה: מוצרים שכתוב שמכיל עמילן שנמכרו לגוי. האם יש ענין להחמיר ולא לקנותם אחר הפסח.

תשובה: בד"כ עמילן אינו חמץ, רק עשוי מקטניות או שמיוצר מתפוז"א, ואפשר לקנותו [אא"כ כתוב שמכיל גלוקן].

כב. שאלה: מינימרקט שעשו מכירת חמץ אבל מכרו בפסח חמץ ללקוחות כגון בירות וכדו' רח"ל. האם מותר לקנות שם אחרי פסח.

תשובה: אסור לקנות שם, והחמץ שבחנות זו אסור באכילה ובהנאה. מקור: סי' תמח

כג. שאלה: האם אפשר לקנות גלידות מסוכן מכירות שספק אם עשה מכירת חמץ לאחר הפסח.

תשובה: כשיש בזה ודאי חמץ לא יקנה עד שיברר, ואם אינו מכיל חמץ – מותר אע"פ שכתוב 'עלול להכיל גלוקן'.

מקור: סי' תמט

כד. שאלה: הסומכים לקנות אחר הפסח דברי חמץ שנמכרו לגוי, האם יכולים לקנות חמץ שאי אפשר לדעת אם נמכר לגוי, כגון חמץ הנמצא בחנות שעשתה מכירת חמץ, אך ייתכן שהגיע לחנות לאחר פסח מסוכן שלא עשה מכירת חמץ.

תשובה: אפשר להקל בזה. מקור: עי' תמט ס"ק ה

כה. שאלה: מצאו לאחר הפסח חטיף חמץ שנשאר במעיל מלפני פסח. האם אפשר לאוכלו.

תשובה: אם עשו מכירת חמץ, מותר לאוכלו [לאלו שאינם מקפידים שלא לאכול חמץ שנמכר], ואף אם אותו מקום לא סומן. מקור: או"ח סי' תמח

כו. שאלה: סיגריות שלא נמכרו לפסח. האם יש בהם בעיה אחר הפסח.

תשובה: אין בזה איסור חמץ שעבר עליו הפסח.

מקור: משנ"ב סי' תסז ס"ק לג

כז. שאלה: קופסת טחינה שנשארה בארון שלא נכתב עליו שנמכר לגוי, האם מותר לאוכלה לאחר הפסח.

תשובה: טחינה אינה חמץ, ולכן אין בכך בעיה. מקור: סי' תמח

לו.שאלה: אשה הגרה לבדה האם חייבת בשריפת חמץ, או שיכולה לבערו בהשלכה לפח.

תשובה: עדיף שתשרוף מעט מהחמץ בעצמה, ואם אינה יכולה לשרוף תעשה שליח ואם אי אפשר לה לשרוף כלל, יכולה להשליך כל החמץ בפח אשפה ציבורי הנמצא ברשות הרבים לפני זמן האיסור.

מקור: או"ח סי' תלד וסי' תמה, מנח"ח (מצוה ט)

לז. שאלה: חמץ שנשאר בביתו אחר ששרף החמץ, האם ניתן להשליכו לפח האשפה בערב פסח לפני זמן ביעור חמץ.

תשובה: לפח אשפה ציבורי הנמצא ברשות הרבים אפשר להשליך, ולפח אשפה של בנין פרטי אין להשליך אלא אם כן יודע שיפנו את האשפה קודם סוף זמן ביעור חמץ, שכיון שהפח של דיירי הבנין, אסור שיישאר בו חמץ אחר זמן איסורו. מקור: סי' תמה סעיף ג

לח. שאלה: האם מותר לאכול קניידלך העשויים מקמח מצה שלושים יום קודם החג.

תשובה: מותר לכולם לאוכלם עד ערב פסח, ובערב פסח מעיקר הדין מותר עד שעה עשירית, ויש מחמירים.

לט. שאלה: האם מותר לבן אשכנז לאכול קטניות אחר שעה שישיית בערב פסח.

תשובה: אסור מסוף זמן אכילת חמץ, ולילדים עד בר מצווה אפשר להקל במקום הצורך עד כניסת החג.

מקור: מח' פמ"ג (סי' תמד) וחק יעקב (סי' תעא)

מ. שאלה: האם במעריב בליל פסח, המתפלל ביחידות יברך על ההלל או לא.

תשובה: גם ביחידות יש לומר הלל בברכה.

מקור: כף החיים סי' תפז אותיות לח-לט, וברכי יוסף שם אות ח.

מא. שאלה: האם רק בעל הבית שעורך הסדר לובש קיטל או גם כל הגברים הנשואים

תשובה: המנהג שכל אדם נשוי לובש קיטל.

מב. שאלה: האם יש חיוב לעשות סדר פסח עם ההורים מדין 'והגדת לבנך'.

תשובה: אין חיוב. מקור: סי' תעא

מג. שאלה: האם אפשר לצאת ידי חובת ארבע כוסות ביין 'מוסקטו' [לבן מוגז].

תשובה: יוצאים ידי חובה אף ביין לבן, אבל לכתחילה יש לקחת יין אדום. וביין אדום מוגז – יוצאים יד"ח לכתחילה.

מקור: סי' תעב סע' יא, וסי' ערב

מד. שאלה: חולה סכרת נעורים. כיצד ינהג לגבי אכילת מצה ושתיית ד' כוסות, וכן לגבי החרוסת.

תשובה: אכילת מצה – אם באפשרותו יאכל רבע מצת יד, ואם זה קשה יש מקום להקל גם בפחות מזה. אם ביכולתו לאכול חצי מצה, אז יאכל רבע מצה

בתחילת ליל הסדר בכזית הראשון ורבע נוסף באפיקומן. אך אם יכול לאכול רק רבע אחד בכל ליל הסדר, יאכל אותו לאפיקומן [ובאופן זה אוכל את ה'שולחן עורך' בלי נט"ו ומצה, ויברך על כל דבר שיאכל, ובסוף הסעודה יטול ידיו ויברך 'על אכילת מצה'].

שתיית ד' כוסות – לא ישתה, ויצא ידי חובה מדין שומע כעונה, ע"י שישמע את הברכות ממשהו אחר שמברך ויתכוון לצאת יד"ח בברכות. [לפעמים כדאי להתייעץ עם רופא, אם יכול לשתות cc45 אפשר לקחת כוס של cc86 ולשתות מתוך זה cc45 שהוא רוב כוס לצאת בזה יד"ח]. **חרוסת** – מספיק שיטבול מעט מן המעט. **וראה עוד עמ' יג-יד שיעור אכילת מצה ומרור לחולה.**

מקור: סי' תעב סע' י, תוס' פסחים צט; או"ח סי' תפנ, סי' תעה וסי' תפב

מה.שאלה: מי שקשה לו לאכול חזרת [חרי"ן] בשיעור 50 גרם כיצד ינהג.

תשובה: יצא בשמיעת הברכה מאחר, ואז די לו באכילת 17 גרם. מקור: סי' תפו

מו. שאלה: באיזה אופן יש לאכול את המצה בליל הסדר.

תשובה: בשו"ע מבואר שלכתחילה יש להכניס את שני הכזיתים לפיו בבת אחת ולרסקם ואז לבלוע לפחות כזית בבת אחת, אמנם קשה לעשות כן והמנהג לאכול כדרכו, ויש להקפיד לאכול 30 גרם מצה [דהיינו ב' כזיתים] תוך 2 דקות, ולפחות תוך 4 דקות. מקור: סי' תעה

מז. שאלה: האם יוצאים יד"ח מרור בחסה שאינה מרה.

תשובה: אף שיש שיטות שלא יוצאים יד"ח בחסה שאינה מרה, מנהג העולם כהפוסקים הסוברים שאין צריך חסה מרה, ויש שאוכלים את הקלחים שהם מרים יותר, או אוכלים עולשין שהם מרים יותר מחסה, ומי שיש לו חסה מרה היא עדיפה מעולשין. מקור: סי' תעג סע' ה

מח.שאלה: האם אפשר לשתות ולאכול [כרפס ודברים אחרים] באמצע אמירת ההגדה

תשובה: אין לאכול ולשתות מתחילת ההגדה (מ"ב סי' תעג ס"ק ד ובה"ל שם ד"ה הרשות, וסימן תעד ס"ק ד), וגם אין לאכול תוך כדי ההגדה משום שצריכים להיות באימה וביראה. אך מי שמרגיש חלש וקשה לו, וכן לילדים, אפשר להקל בשאר מאכלים ומשקין אבל לא יין. מקור: מ"ב סי' תעג ס"ק עא

מט.שאלה: באלו דברים יש חובה להסב בליל הסדר.

תשובה: בשתיית ד' כוסות, באכילת כזית מצה הראשון בכורך, ובאפיקומן. מקור: סי' תעב

נ. שאלה: האם ילדים עד גיל בר מצוה חייבים בהסיבה.

תשובה: מגיל חינוך חייבים בהסיבה. מקור: סי' תעב, שמג

נא. האם תלמיד אצל רבו מיסב בליל הסדר. ומה דיין בן אצל אביו.

תשובה: תלמיד אצל רבו- אף שאינו מובהק אינו מיסב (שו"ע ומשנ"ב סי' תעב ס"ה), וכן האוכל אצל גדול הדור אף אם לא למד ממנו תורה, אינו מיסב (מקור חיים שם סק"ה). ובאופן שנתנו לו רשות, מיסב. בן אצל אביו- מיסב אף אם אביו הוא רבו המובהק, שמסתמא מוחל (כל בו סימן מח, אבודרהם ולבוש שם ס"ה).

נב. שאלה: מצה שבורה, האם מועיל לחרוך את הקצוות באש כדי שתחשב שלימה.

תשובה: אין מקור לכך שיועיל. מקור: עי' סי' ערד ובשע"ת שם
נג. שאלה: אדם שאמר בטעות 'בשר זה לפסח'. מה דין הבשר.

תשובה: בדיעבד לא נאסר באכילה, אך לכתחילה לא יאמר דהוי כעין הקדש. מקור: משנ"ב סי' תסט ס"ק א

נד. שאלה: קנו חזרת שהראש שלה חתוך, האם יש בעיה להשתמש בה מטעם שעבר עליה לילה.

תשובה: יש שמקפידים על כך, אבל אין לזה מקור.
מקור: בגמרא (נדה יז) מוזכר איסור גילוי רק לגבי שום בצל וביצה קלופים
נה. שאלה: מה המנהג לגבי אכילת שום בפסח.

תשובה: יש הנוהגים שלא לאכול שום כלל, ויש הנוהגים שלא לאכול שום יבש, רק שום טרי לח. אמנם מעיקר הדין אין בעיה בכל סוגי השום.

מקור: רמ"א סי' תסז סע' ח, פמ"ג סי' תמז
נו. שאלה: בשלו קומפוט בערב פסח ולאחר הבישול הבחינו שהסיר היה של חמץ, וסיר זה היה אינו בן יומו. האם מותר לאכול בפסח.

תשובה: מותר, וצריך להעביר את הקומפוט לכלי של פסח.

מקור: רמ"א סי' תמז סע' ב, ומשנ"ב סי' ק"י, וס"ק לט, ושעה"צ ס"ק קנב, וסי' תנב

נז. שאלה: בישל כמה ימים לפני החג אוכל לפסח בכלי פסח, וטעה ועירבב את האוכל בשעת הבישול בכף חמץ. מה דין האוכל והכלים.

תשובה: אם הכף אינה בת יומה - בליעת החמץ בטלה ומותרים הכלים והאוכל. ואם היא בת יומה - אם יש שישים כנגד הכף, התבשיל והכלי מותרים אפילו בפסח [ודווקא שהערבוב בכף חמץ היה לפני פסח].

מקור: סי' תמז סעיפים ב, ג, ד, ברמ"א ובמשנ"ב סי' ק"י וס"ק לט, ושעה"צ ס"ק קנב

נח. האם אפשר לקנות עופות ובשר ללא כשרות לפסח. תשובה: לכתחילה אם יכול יקנה עם כשרות לפסח, ואם לא מוצא - יכול לקנות ללא כשרות לפסח, וישטוף היטב את הבשר והעוף.

נט. שאלה: אגוזים וצימוקים ארוזים הנמכרים בחנויות טבע ללא השגחה לפסח, האם אפשר לקנותם לפסח.

תשובה: יש לקנות עם כשרות לפסח. מקור: או"ח תמז סעיף ה

ס. שאלה: האם אפשר לאכול כמון בפסח.

תשובה: אין לאכול כמון בפסח [אף לאוכלי קטניות], מפני שלפעמים מעורב בו שיבולת שועל הדומה לכמון.

סא. שאלה: חבילת בשר שבושלה לפסח בפפריקה שאין לה כשרות לפסח. מה דין הבשר.

תשובה: בדיעבד מותר באכילה. מקור: סי' תמז סע' ה
סב. שאלה: בצל ועגבניות שרי שהתגלגלו על מדרגות שאין נקיות לפסח, האם יש בעיה להשתמש בהם בפסח.

תשובה: צריך רק לנקות אותם היטב, ואת הבצל לקלף.
סג. שאלה: אוכל שנפל על הרצפה בפסח, האם מותר לאכול.

תשובה: מותר לאכול, ואם אפשר ישטפנו. ויש הנוהגים להקפיד שכל אוכל שנפל על הרצפה בפסח זורקים או משאירים לאחר הפסח. אך מי שאין מנהג בידו מותר לאכול.

סד. שאלה: האם מותרים לתת לילדים מבני אשכנז קטניות.

תשובה: מטרנה קטניות מותר לתת לכתחילה. ובמבה, מותר לתת לקטנים עד גיל חינוך [גיל 5-6], אם נזקקים לכך. מקור: סי' תנג

סה. שאלה: האם סויה היא קטנית.

תשובה: הסויה עצמה היא קטנית. קציצות ושניצל סויה הם חמץ ממש, כי מעורב בהם חמץ מלבד הסויה.

מקור: סי' תנג
סו. שאלה: עוגיות של מצה עשירה שנאפו עם יין. האם לבני ספרד מותר לאוכלם בפסח.

תשובה: יש החוששים בזה אף אם יש להם כשרות, משום שאם התערב בעוגיות במהלך הייצור אפילו מעט מים - הן נאסרות באכילה. וגם יש החוששים שכיון שמערבים בהם חומרי התפחה אז הן מחמיצות אף אם נילושו רק במי פירות. מקור: סי' תסב, ובאה"ל (שם ד"ה ללוש), תוס' פסחים כח:

סז. שאלה: למחמירים שלא לאכול מצה שרויה, האם מותר למרוח חמאה או גבינה על המצה.

תשובה: חמאה - כיון שאינה מכילה מים כלל ועשויה ממי פירות מלבד, אין בה איסור שרויה ומותר למרוח אותה על הלחם, אבל גבינה - יתכן שיש בה מעט מים משטיפת הצינורות לשאיבת החלב ומסיבות אחרות ועל כן יש להימנע מלמרוח אותה על המצה.

סח. שאלה: למחמירים שלא לאכול מצה שרויה. האם מותר לטגנה בשמן וביצים.

תשובה: כיון שהשמן אין בו מים כלל וכן בביצים אין מים [וקליפתן תהיה יבשה מבחוץ], הוי שרויה במי פירות ומותר לטגנה בהן [אמנם יש שמחמירים בזה]. אמנם אין לשרותה בחלב או במים לפני הטיגון. מקור: שו"ע הרב בשו"ת סי' ו

סט.שאלה: מי שאינו אוכל שרויה, האם יכול לאכול 'מצה ברייט' [מצה מטוגנת עם ביצה].

תשובה: אם יקפיד שלא יהיה שם מים כלל מותר מן הדין, אמנם יש שמחמירים בזה בכל אופן. מקור: או"ח סי' תנח"ס ק"ד

ע. שאלה: האם צריך להכשיר מיחם חשמלי חדש.

תשובה: אם מיוצר בישראל לא צריך הכשרה וטבילה. אם מיוצר בחו"ל - צריך טבילה ורבים מחמירים להגעילו ע"י שירתיו בו מים וישפכם. מקור: יו"ד סי' קכ, חזו"א יו"ד סי' מד

עא.שאלה: האם אפשר לשטוף מדפים של מקרר לצורך פסח, בתוך כיור ריק שעדיין לא הוכשר לפסח.

תשובה: אם הכיור נקי אפשר במים קרים.

עב. שאלה: צלחות זכוכית של חמץ, האם יש אפשרות להשתמש בהם בפסח.

תשובה: לבני אשכנז - לא מועילה הגעלה לכלי זכוכית ואסור. לבני ספרד - לפי דעת השולחן ערוך מספיק לשוטפם היטב ומותר, אמנם יש אומרים שבזכוכית של זמננו לא מועיל הגעלה אף לדעת השו"ע, ואסור בשימוש.

מקור: סי' תנא סע' כו, וראה לעיל הערה 2

עג. שאלה: כוסות זכוכית של חמץ, האם יש אפשרות להשתמש בהם בפסח.

תשובה: לבני אשכנז - הדין כנ"ל, ולבני ספרד - כיוון שרוב תשמישו בצונן, די בשטיפה. מקור: סי' תנא סע' כו

עד. שאלה: גביע ותחתית של ימות השנה, האם צריך להגעילם לפסח.

תשובה: כיון שבדר"כ אין משתמשים בו לחמץ, לדעת השו"ע כיון שרוב תשמישו בצונן די בשטיפה, ואף לבני אשכנז אם יודעים בוודאות שלא נגע בחמץ חם [ולא בכבוש] כלל - די בשטיפה. תחתית הגביע אינה צריכה הגעלה. מקור: סי' תנא סע' כה

עה. שאלה: האם אפשר להכשיר כלי חרסינה לפסח.

תשובה: אי אפשר. מקור: סי' תנא ס"ק קסג

עו. שאלה: האם אפשר להכשיר חצובה על ידי הגעלה.

תשובה: אי אפשר, חצובה צריכה ליבון ולא מספיק לה הגעלה מכיוון שבלעה על ידי אש ולא על ידי נוזל, וכבולעו כך פולטו. מקור: עבודה זרה עו, יו"ד סי' קכא

עז. שאלה: מדיח כלים שמשתמשים בו בכל השנה, האם ניתן להכשירו לשימוש בפסח.

תשובה: אין להשתמש בו ואין להכשירו. במקרה שמתארח בפסח אצל אחרים, והוגש לפניו אוכל שבושל בכלים שהודחו במדיח שהוכשר לפסח, יעשה שאלת חכם.

מקור: סי' תנא, יו"ד סי' צה סע' ד, אינו מגיע ל-100 מעלות, ולכן א"א להכשירו, וגם קשה לנקותו היטב וחמץ בפסח אסור במשהו, וגם יש בו חלקים שלא מועיל להם הגעלה

עח.שאלה: האם אפשר להגעיל בבית כלים לפסח.

תשובה: אפשר באופן הבא - ייקח סיר גדול, ויכשיר אותו קודם כל על ידי שירתיו בו מים שיעלו ויישפכו על גדותיו, ואחר כך ימלא בו מים פעם שניה, וכשהמים ירתחו ויעלו בועות ישים בפנים את הכלים, ויכניס את הכלים באופן שלא יהיו צמודים האחד לשני בתוך המים, ואפשר להגעיל לחצאין ע"י שיכניס חצי כלי מצדו האחד ואז יהפוך ויכניס את הצד האחר, וכל זה יעשה כשהסיר עדיין על האש רותח ומבעבע [וראה בהרחבה בתחילת הגיליון]. מקור: סי' תנב

עט.שאלה: האם יש אפשרות להגעיל כלים לפסח במדיח כלים.

תשובה: כיון שאינו מגיע ל-100 מעלות אין אפשרות להגעיל בו, וגם יש לומר שזה נחשב רק עירוי מכלי ראשון ולא כלי ראשון ממש ואינו מועיל. מקור: סי' תנא

פ. שאלה: האם יש להגעיל את השיש מקומקום של פסח או מקומקום של חמץ.

תשובה: עדיף מקומקום חמץ, ואפשר גם משל פסח.

מקור: סי' תנא

פא.שאלה: אם מכסים את השיש ב'פיו.וי.סי'/טפט/נייר כסף עבה, למה צריך להכשירו לפני כן.

תשובה: כדי שאם תהיה רטיבות בין הפיו.וי.סי'/טפט/נייר כסף עבה לשיש, לא יעבור האיסור הבלוע בשיש אל הכיסוי והדברים המונחים עליו.

מקור: סי' תנא סע' כ, ובמשנ"ב (ס"ק קיד וס"ק קטו), וסעיף ד ובמשנ"ב (ס"ק לד), יו"ד סי' צב סע' ח, ויש בזה עוד אריכות דברים שהרי כיוון שהתחתון קר אינו אסור אלא כדי קליפה והכיסוי הוא הקליפה, וגם דעת החוות דעת (סי' צב ס"ק כ) שרטיבות מועטת לא מעבירה, אך אכמ"ל

פב. שאלה: האם אפשר להגעיל סיר חדש בסיר חמץ, ולהשתמש בסיר החדש בפסח.

תשובה: לא, צריך קודם להגעיל את הסיר חמץ, ולאחר מכן אפשר להגעיל בתוכו כלים לפסח. מקור: סי' תנב

פג. שאלה: האם אפשר להשתמש בבלעך של כל השנה בפסח, כשהוא מכוסה בנייר כסף.

תשובה: אם הוא נקי לגמרי די לכסותו בנייר כסף עבה, אבל כיוון שבדר"כ קשה לנקותו היטב, יש לקנות 'בלעך' חדש לפסח.

מקור: סי' תנא סע' ד ובמשנ"ב ס"ק לד, ובסע' ג משנ"ב ס"ק יט

פד.שאלה: האם מותר להשתמש עם 'בלעך' שהשתמשו בו פעם אחת בימות השנה - בפסח.

תשובה: אם הוא נקי, יש לכסותו בנייר כסף עבה ומותר בשימוש כך כשהוא מכוסה.

פה.שאלה: מסחטה ידנית של מיצי פירות ממתכת המשמשת לכל השנה. האם ניתן להכשירה לפסח.

תשובה: אפשר להשתמש בה אחרי הגעלה. מקור: סי' תנא

פו. שאלה: אישה שאלה משכנתה קמח מצה בפסח, ולאחר כחודש גילתה שהיה זה קמח מצה שהוא חמץ. מה עליה לעשות.

תשובה: יצטרכו בשנה הבאה בערב פסח להגעיל את כל כלי הפסח שמועיל להם הגעלה, ולכפרה יקבלו להיזהר מאד בכל מוצר שלוקחים או קונים לראות שהוא באמת כשר לפסח כראוי, וילמדו לכפרה הלכות פסח.

פז. שאלה: עובדת זרה המטפלת באשה מבוגרת ומתגוררת עמה, מה יעשו עם החמץ שברשותה

תשובה: מן הראוי להוציא כל החמץ מהבית, אמנם אם יש לה חדר נפרד והחמץ שלה מונח רק שם – מותר

מקור: סי' תמוס' תנ

פח. שאלה: האם ניתן לסמוך על הנקיון העצמי של תנור פירוליטי כדי להכשירו לשימוש בפסח.

תשובה: ראה מה שנתבאר לעיל עמ' ב. המהודר שלא לסמוך אפי' על הכשרת תנורי פירוליטי לפסח. ישנם כמה דגמים שנבדקו שמגיעים לדרגת ליבון חמור [470 מעלות] בכל פינות התנור. אך שאר תנורי הפירוליטי, אף שמופיע עליהם שמגיעים ל-500 מעלות, בהרבה מן המקרים הטמפרטורה לא מגיעה ל-500 מעלות בכל מקום בתנור, ויש מקומות שמגיעה רק ל-450 מעלות בלבד, ולכן יש להשתמש בתנורים המאושרים בלבד [ניתן לברר בבית ההוראה מהם הדגמים המאושרים].

אופן השימוש בדגמים המאושרים: יש להחליף את התבניות כיון שיש חשש שהם יינזקו [אך ישנם חברות שלפי הוראת היצרן התבניות והרשתות והמסילות לא נהרסות, ויהיה ניתן להכשירם]. יש להחליף את הרשתות והמסילות, אם לפי הוראות החברה יש להוציאם לפני הפעלת מצב הפירוליטי מחשש שמא ינזקו. **מסילה** שאינה מתפרקת יש לכסותה בנייר כסף. את **דלת** התנור יש לעטוף בנייר כסף עבה.

פט. שאלה: מעיל שיש חור בכיסו, ואולי נפל לתוכו חמץ, מה הדין.

תשובה: אם קשה להגיע אליו אין בזה איסור, ואפשר אף ללבשו בפסח. מקור: סי' תלג סע' ח

צ. שאלה: האם צריך לבדוק לפסח כיסים בבגדים שלא הולכים איתם בחג.

תשובה: כן, אלא אם כן מוכרים את הבגדים לגוי או שמכבסים אותם כשהכיסים בחוץ. מקור: סי' תלג

צא. שאלה: פירורי חמץ שחדרו מעבר לרשת שעל מנוע האיוורור של המקפיא, וכל אופן הדומה לזה,

ונתן לראותם בעין. האם צריך לפרק את תחתית המקפיא כדי לבערם.

תשובה: כיון שקשה להגיע לשם הוי כחמץ שנפלה עליו מפולת ואין בו חובת ביעור ומספיק לבטלו, ואם יכול לפסול הפירורים מאכילה ע"י שפיכה של חומר ניקוי – עדיף לעשות כן. מקור: סי' תלג

צב. שאלה: מצא חמץ בפסח, מה יעשה.

תשובה: המוצא חמץ שלו בביתו בפסח, כיון שבשטר מכירת החמץ כתוב שמוכרים את החמץ הנמצא בכל מקום שהוא, ממילא החמץ הוא של הגוי, והדין הוא שאם מצא ביו"ט כופה עליו כלי, ואם מצא בחוה"מ צריך לעשות מחיצה בגובה מטר בפני החמץ, לכן יכניסו לארון סגור, וידביק את דלת הארון.

אך הרוצה להחמיר ולא לסמוך על מכירה של חמץ בעין, ישרפנו או יפוררנו בבית הכסא.

המוצא חמץ ברחוב, אסור לגעת בו וישאירנו במקומו. אם לקחו, אף שלקח ע"ד שלא לזכות בזה, הרי הוא מתחייב בביעורו, ויש לשרפו או לפוררו בבית הכסא.

המוצא חמץ שאינו שלו ברשותו [כגון שמצא בשטח הבניין חמץ של שכנים שאינם שומרי תומ"צ], יש בזה פרטים רבים.

מקור: סי' תמח, סי' תמו סע' א, משנ"ב ס"ק ה, ותוס' פסחים כט

צג. שאלה: סידורים שהשתמשו בהם במהלך השנה, האם אפשר להשתמש בהם בפסח.

תשובה: יש הידור להשתמש בסידור מיוחד לפסח, אבל אינו חובה. מקור: או"ח סי' תמב סעיף ו

צד. שאלה: האם מותר להשאיר סלטים המכילים קטניות כחומס וכד' בפסח במקרה.

תשובה: אם הקופסא סגורה – מותר להשאיר במקרה. אך אם הקופסא כבר פתוחה וייתכן שהשתמשו בה בחמץ, עדיף לזרוקה. מקור: סי' תנג, וסי' תמז סע' ד וסע' ה

צה. שאלה: הניחו מחבת חמה של פסח במהלך חג הפסח בתוך כיור שלא הוכשר לפסח והיו מים בכיור, מה דין המחבת.

תשובה: לדעת השולחן ערוך יש להקל בדיעבד כיון שאין הכיור בן יומו, ולדעת הרמ"א יש להחמיר גם באינו בן יומו, ולכן אם הייתה שם רטיבות היה מקום לומר שצריך להגעיל את המחבת [אמנם לחות מועטת ולא רטיבות ממש אינה אוסרת], אולם נראה שכיון שרוב תשמישו בצונן, המחבת אינה נאסרת.

מקור: או"ח סי' תמז סעיף י

צו. שאלה: מצנע וטוסטר שיש בהם הרבה פרורים וקשה לנקותם לגמרי, מה יעשה בהם בפסח.

תשובה: ינקה מה שיוכל עם סמרטוט וחומר ניקוי וימכור לגוי. מקור: סי' תמב סע' לג, סי' תמח

צז. שאלה: האם צריך לקנות בקבוק חדש לתינוק לפסח.

תשובה: עדיף להחליף אף אם השתמשו רק במטרנה, ובפרט אם השתמש בדייסה. מקור: סי' תנא

צח. שאלה: האם אפשר [או צריך] להכשיר מוצץ של תינוק לפסח

תשובה: מעיקר הדין די לנקותו היטב – אבל המהדרין קונים חדש לפסח. מקור: סי' תנא

צט. שאלה: תבניות תנור של פסח שנתערבו ולא ידוע מה חלבי ומה בשרי. כיצד ניתן להשתמש בהם

תשובה: יכניס אותם לתנור ויפעיל בטמפרטורה הגבוהה ביותר למשך שעה, ואחר כך יוכל להשתמש בהם, ומה שירצה יעשה – חלבי/בשרי. מקור: סי' תנא, יו"ד סי' קכא

ק. שאלה: מכשיר מיני בר להכנת משקה חם, שמשתמשים בו בכל ימות השנה האם ניתן להכשירו לשימוש בפסח

תשובה: יש מחמירים שלא להכשירו לשימוש בפסח, כיון שבולע אדי חמץ במהלך ימות השנה וקשה להגיע לכל החלקים שבאו במגע עם האדים להכשירם, וכן הגעלה אינה מועילה משום חלקי הפלסטיק שאין הגעלה מועילה להם, לכן אין להשתמש בו בפסח. אך מי שמקל בזה – יש לו על מה לסמוך [ראה אזמרה לשמך גיליון 100], ויכשיר את המכשיר ע"י פתיחת הברז, ואם אפשר – ישפוך מים רותחים מבחוץ על הברז.

קא. שאלה: האם כלי שבישלו בו קטניות, נאסר

תשובה: אם אינו בן יומו – מעיקר הדין מותר לבשל בו אוכל כשל"פ, אך רבים נהגו להחמיר להגעילו [ודברים שבלעו קטניות רק בכלי שני, מותרים בשימוש לאחר 24 שעות], ואפשר להגעילו גם בפסח. אם הוא בן יומו – אין לבשל בו, ובדיעבד אם בישלו, אוכל מותר

מקור: כה"ח סי' תנג ס"ק כז בשם שו"ת זרע אמת ומהרל"ח.

קב. שאלה: מקומות שמנקים אותם ע"י חומר ניקוי הפוטר מבדיקה. האם צריך דווקא חומר ניקוי חריף שיפסול מאכילת כלב

תשובה: די בכל חומר ניקוי שהוא שיטנף קצת את הפירורים, אף שעדיין ראויים הם לאכילת אדם

קג. שאלה: האם צריך הכשר לתרופות בפסח

תשובה: סירופים וטבליות העומדים למציצה וללעיסה, צריכים הכשר לפסח, ובאופן שאין חשש סכנה אין ליטלם אם אין עליהם כשרות לפסח ויש לבערם. טבליות וכמוסות שאין בהם טעם, מותר למי שצריך להם ליטולן אף כשאין עליהן כשרות לפסח, ויש הנזהרים להשתמש רק בתרופות שאין בהם חמץ. משחות הבאות בשימוש חיצוני אין צריכות הכשר לפסח

[ראה בהרחבה בתחילת הגיליון, ובאזמרה לשמך פסח ב]. מקור: סי' תמב סע' ד, וסע' ט, י

קד. שאלה: האם ויטמינים צריכים כשרות לפסח

תשובה: צריכים כשרות. רוב הויטמינים אינם כשרים לפסח [בפרט כשיש בהם טעם] וצריך לברר היטב, ואם אין בהם טעם אין להשתמש אא"כ יש צורך מיוחד וישאל חכם.

מקור: סי' תמב סע' ד

קה. שאלה: מוצרים חד פעמיים, האם צריכים הכשר מיוחד לפסח.

תשובה: באופן כללי עדיף שיהיה להם הכשר לפסח, מוצרי נייר צריכים הכשר מיוחד לפסח כשהם באים במגע עם אוכל חם או רטוב. כלי פלסטיק אינם צריכים הכשר מעיקר הדין. מקור: או"ח סי' תמז סעיף ה

קו. שאלה: האם אפשר להשתמש בפסח במפיות ללא הכשר

תשובה: אם המפיות באות במגע עם האוכל, צריכות כשרות. מקור: סי' תמב ס"ג

קז. שאלה: דפי 'ממו' שיש בהם דבק, האם אפשר להשתמש בהם בפסח

תשובה: אם לא נוגעים באוכל – אין בעיה. מקור: סי' תמב סע' ג
קח. שאלה: סבון רחצה, תמרוקי נשים, מוצרי קוסמטיקה, וכיוצא בהם, האם צריכים כשרות לפסח.

תשובה: יש המחמירים שלא להשתמש אלא באלו שיש עליהם כשרות לפסח, ויש לחומרא זו מקור בהלכה, אך מעיקר הדין לא צריך להחמיר כן ואפשר להשתמש אף ללא כשרות לפסח. לעניין בושם נשים ואודם הניתן בשפתיים, יש יותר מקום להחמיר להצריך להם כשרות, אך גם בהם מותר להשתמש מעיקר הדין ללא כשרות [יש לדעת שיש מההכשרים שאינם בודקים את הרכיבים שאין בהם חמץ מפני שסוברים שאין איסור הלכתי במוצרי קוסמטיקה אף אם מכילים חמץ, ולכן פעמים רבות אין רווח בכך שיש להם הכשר, ועל כן ניתן להשתמש אף ללא כשרות].

קט. שאלה: חומרי ניקוי, מגבונים, משחת נעלים, תמיסה לעדשות מגע וכיוצא בהם, האם צריכים הכשר לפסח

תשובה: מעיקר הדין אינם צריכים הכשר כלל לפסח, שאף אם מעורב בהם חמץ נפסל הוא מאכילת כלב, ואין בהם חשש חמץ כלל, ואינם צריכים הכשר לפסח.

מקור: סי' תמב סע' ט וסע' י

קי. שאלה: שפתון אודם שהוא כשר לפסח בהכשר רבנות האם אפשר להשתמש בו בפסח.

תשובה: מעיקר הדין לא צריך לאודם הכשר כלל ויש המהדרין שיהיה כשל"פ אבל יש כשרויות שסוברים שלא

קיצו.שאלה: האם אומרים 'יזכור' ביחידות, וכן האם מוסיפים 'ותערב' במקום שאין כהנים, וברכת 'שהחיינו' בשביעי של פסח

תשובה: המתפלל ביחידות אומר 'יזכור' (סי' תרכא).

אין אומרים 'ותערב' בתפילת מוסף של החג במקום שאין כהנים (סי' קכח ס"ק קעג).

לא מברכים 'שהחיינו' לא בהדלקת נרות ולא בקידוש בשביעי של פסח (סי' תצ).

קית.שאלה: מה מברכים על עוגיות בוטנים/קוקוס/קמח תפוחי אדמה/קקאו של פסח

תשובה: 'שהכל' ו'בורא נפשות' מקור: סי' רח

קית.שאלה: מה מברכים על מצה מטוגנת - 'מצה ברייט' כשאוכלה בפסח

תשובה: אם טגנה בחתיכות גדולות שיש כזית בכל חתיכה - מברך 'המוציא', וחתיכות קטנות מכזית - אם טגן בשמן עמוק מברך 'מזונות' [כדין מצה מבושלת], ובמעט שמן [רק כדי שלא תישרף המצה] - מברך 'המוציא', ובכמות בינונית של שמן שנותנת טעם במצה, יש ספק מה לברך, ועדיף לאוכלה בתוך סעודה. ואם לא אוכל בתוך סעודה, יברך 'מזונות'.

אם מטגן חתיכות פחותות מכזית באופן שהמצה שוקעת בביצה - מברך 'מזונות' [כדין מצה מבושלת].

מקור: או"ח סי' קסח סעיף י

קכ.אדם האוכל מצה במשקל 30 גרם [והוא בערך מצה מכונה אחת מרובעת, או חצי מצת יד עגולה]. האם מברך 'על נטילת ידיים', או שאין בשיעור זה כביצה ואינו מברך אא"כ אוכל 2 מצות מכונה או מצת יד שלימה.

תשובה: אפשר לברך על משקל 30 גרם.

מקור: כתב המשנ"ב (סי' תפז) להחמיר לגבי ברכה שכזית הוא כחצי ביצה, אולם לעניין נדון 'האם משערים בכזית ובכביצה של זמננו', לא נתבאר להדיא מה דינו לגבי ברכה. וראה מה שנתבאר לעיל סעי' פה לעניין שיעור אכילת מרור. ויש לצרף את דעת הגר"א שדי בכזית לחייב ברכת על נטילת ידיים.

קכא.שאלה: שיניים תותבות, סתימה זמנית בשיניים, ברזלים ליישור שיניים [קוביות] וכיוצא בהם, האם צריכים הכשרה לפסח מבליעות חמץ שבהם.

תשובה: מעיקר הדין אין צריך להגעילם, שכוין שרוב הבליעות מדבר לח בכלי שני הן, הולכים בזה אחר רוב תשמישו ואין לחוש למיעוט בליעות בדבר גוש, וגם שההבל שבתוך הפה פוגם את הבליעות, ועוד טעמים לכך שאין לחוש לבליעות אלו. אולם יש לנקות היטב ממשות חמץ שנדבקה בהן [יש מקפידים להימנע מאכילת חמץ חם עשרים וארבע שעות קודם סוף זמן איסור אכילת חמץ בערב פסח].

צריך שיהיה כשל"פ ולכן נותנים הכשר אף בלי לבדוק את הרכיבים, לכן המהדרין שיהיה כשר לפסח, צריכים לברר שהכשרות בדקה את הרכיבים מקור: סי' תמב סעי' ט

קיא.שאלה: משחה ליושב בשפתיים האם צריכה הכשר לפסח

תשובה: אם אין לה טעם אפשר גם בלי הכשר, אם יש לה טעם - לכתחילה צריך כשרות, וכשאין להשיג אפשר להקל בזה.

מקור: יו"ד סי' קח סעי' ה, פתחי תשובה סי' צח, סי' תמב סעי' י ומשנ"ב ס"ק מה

קיב.שאלה: תינוק שנולד בפסח האם אפשר להשתמש באלכוהול לניקוי הטבור

תשובה: באלכוהול רפואי אין בעיה

קיג.שאלה: האם משחת שיניים צריכה הכשר לפסח

תשובה: לכתחילה צריך כשרות. אם לא משיגים עם כשרות, אפשר להקל בזה כשלא ידוע שיש שם חמץ [ומ"מ עדיף בלא טעם]

מקור: יו"ד סי' קח סעי' ה, פתחי תשובה סי' צח, סי' תמב סעי' י ומשנ"ב ס"ק מה

קיד.שאלה: האם מותר ללכת לבית קברות בחודש ניסן

תשובה: אם אין חשש שיבואו לידי בכי - יכולים לעלות לקבר גם בחודש ניסן [ויש נוהגים שלא לעלות], אבל מי שהדבר מביא אותו לבכי - אסור לעלות.

ביארצייט של אדם שנפטר בימי חוה"מ הפסח - מעיקר הדין אפשר לעלות [מפני שרק בראש חודש לא עולים אבל בשאר ימים אפי' שאין אומרים תחנון - עולים], ויש נוהגים שלא לעלות כלל בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון.

מקור: סי' תכט, באר הגולה יו"ד סי' שדמ, קב הישר פרק פח כתב שלא לעלות בחודש ניסן

קטו.שאלה: כיצד יוצאים יד"ח קמחא דפסחא בזמננו

תשובה: א- יתן כסף או אוכל למשפחה נזקקת, או שיתן לארגוני הצדקה המוכרים. **ב-** שיעור הנתינה הוא כל אחד לפי ממונו, וצריך לתת לעני כפי צרכו לכל ימי הפסח. **ג-** כיון שבזמננו לא נותנים לעני כפי צרכו לכל הפסח, שהרי גובין מאנשים רבים אחרים, לכן די שיתן 10 ש"ש שלא מכספי מעשר, והשאר יכול לתת מכספי מעשר.

מקור: סי' תכט ס"ק ד וס"ק ו

קטז.שאלה: האם מותר לגזור ציפורניים ביום חמישי בבוקר לצורך התעסקות באפיית מצות.

תשובה: מותר.

מקור: שערי תשובה (סי' רנא) שבמקום הצורך מותר ליטול ציפורניים ביום חמישי

קכב. שאלה: האם יש חשש חמץ בסיגריה אלקטרונית בפסח.

תשובה: אסור לעשן סיגריה אלקטרונית כשאין כשרות מוסמכת לפסח על המילוי שבתוכה, והחשש חמור יותר מאשר בסיגריה רגילה כיון שבולע טעם האדים, ואם הופקו מחמץ הרי עובר בזה ממש באיסור טעימת חמץ בפסח.

קכג. שאלה: האם יש חשש חמץ בעישון סיגריות בפסח.

תשובה: אף שהמקלים אין למחות בידם ויש להם על מה לסמוך מכל מקום לכתחילה אין להקל בעישון סיגריות בפסח [מלבד כל השנה]. ואין הבדל בין סיגריות מוכנות לסיגריות שמגלגלים ביד או לנרגילה [כיון שיש חשש חמץ בתמציות הטעם].

קכד. שאלה: האם ישנן סיגריות שאין בהן חשש חמץ.

תשובה: לא ידוע על סיגריות [מחברות העישון המוכרות, למעט קו יצור מיוחד שיש בה רק עלי טבק עם כשרות מהודרת. ניתן לקבל פרטים בקו בית ההוראה, שלוחה 380] המותרות לעישון בפסח. גם סיגריות שיש להן הכשר צריך לברר עם נותן הכשרות האם דאגו לכך שלא יהיה בסיגריות חשש חמץ או שההכשר ניתן כי נותן הכשרות סובר שאין בזה איסור חמץ, ואז דינם כסיגריות רגילות (ראה בשאלה הקודמת).

קכה. שאלה: יוצאים מהבית לכל הפסח האם צריך לנקות לפני שמוכרו לגוי

תשובה: אין צורך לנקות, רק יוציא מהבית מאכלים שהם חמץ ממש כמו אטריות ופסטה וכדומה, ואז אפשר למכור את כל הבית כמו שהוא וידאג לקיים מצוות בדיקת חמץ. וראה דינו בהרחבה לעיל ב'הלכות מכירת חמץ'.

מקור: סי' תלו משנ"ב ס"ק לב, סי' תמח

קכו. שאלה: גר בחדר בתוך דירת הוריו/חמיו בהשאלה האם מחויב לבדוק שם חמץ

תשובה: יעשה בדיקת חמץ כשוכר [ויעשה קנין שאילה במקום ע"י שיאמר לו בעה"ב 'לך חזק וקני', וינעל ויחזור ויפתח], וימכור לנכרי את החמץ שיש לו שם ובכל מקום. ולעניין הברכה, עדיף שישמע מבעל הבית. מקור: סי' תלו ס"ק לב, סי' תלז, חו"מ סי' קצב, קנין סודר לא מהני בשאלות ושכירות קרקע

שאלה: גדול הסמוך על שולחן אביו כיצד ינהג לגבי מכירת חמץ

תשובה: אם אין לו חמץ שאביו נתן לו לעצמו א"צ למכור חמץ דהכל שייך לאביו והוא נכלל במכירת החמץ של אביו, אבל אם האב נתן לבנו חמץ הרי הוא של הבן, ואם הוא מונח בחדר בפנימיה וכדו' על הבן לבדוק אחריו ולבערו או למוכרו במכירת חמץ מקור: או"ח סי' תמח, חו"מ סי' רע, והגהות רעק"א שם בשם תשובות רבי בצלאל אשכנזי

קכז. שאלה: האם בחור ישיבה צריך לעשות בדיקת חמץ בחדרו

תשובה: אם נמצא קרוב לישיבה, יבדוק בישיבה בליל בדיקת חמץ.

אם נוסע מהישיבה לביתו, יבדוק עם נר בלי ברכה **לילה שלפני היציאה מהישיבה** [כשיוצא לבין הזמנים] ויבטל אז את החמץ ונוסח הביטול שונה מהרגיל ויאמר "כל חמירא וחמיעא **דאיכא בביתיה הדין ולא חמתיה וכו'.** ובאותו לילה אסור לאכול וללמוד ולעשות מלאכה עד שיבדוק את החמץ (פמ"ג סי' תלו).

ואם אינו רוצה לעשות בדיקת חמץ בחדרו, יהיה בדעתו למכור את החמץ **לרב** ויכתוב בשטר המכירה שהוא משכיר את חדרו שבישיבה לגוי. [ומהני, אף שהחדר אינו שלו, כיוון שהישיבה לא מקפידה על כך], ואז אין צורך לבדוק לפני שיוצא מהישיבה.

ולא די בכך שהישיבה משכירה את החדרים לגוי כדי להיפטר מבדיקה. אא"כ הבחורים גם מוכרים את חמצם.

מכירת חמץ

בבית מורנו הרב שליט"א

[רחוב דניאל 28 בני ברק]

וכן בבית המדרש אהל שמשון, רח' בן פתחיה 4 ב"ב
בירורים נוספים - ניתן לברר בשלוחה 360 בקו בית ההוראה

כמו כן ניתן למכור חמץ במייל

6191265@gmail.com

[וכן בעמדות נדרים פלוס - שם הקופה 'מכירת חמץ- הרב פריד']

לקבלת העלון בקביעות למייל, ולהעברת שאלות למורנו הרב שליט"א ניתן לפנות למייל זה בכל ימות השנה

קו בית ההוראה

0733-260-800

הגיליון נתרם לרפואת
שמואל בן רבקה
בתוך שאר חולי ישראל

הגיליון נתרם ע"י
הרב רוני ליקר, הרב שלמה בלאק והרב שילה אריאל הי"ו
להצלחתם והצלחת בני משפחתם ברוחניות ובגשמיות

הגיליון נתרם ע"י
הרב ידידיה שמואלי הי"ו
להצלחתו והצלחת בני משפחתו ברוחניות ובגשמיות

הגיליון נתרם ע"י
הרב יוסף יצחק ערבליך שליט"א
להצלחתו והצלחת בני משפחתו ברוחניות ובגשמיות